

Vlastní cestou

3*20
DAVID VÁVRA
MATYÁŠ CHOCHOLA
FRANTIŠEK JANÁK
DAWSON CITY

Na léto chci klid,
pojistím si byt.
Žijte si.

3 BALÍČKY POJIŠTĚNÍ DOMOVA. 1 SNADNÁ VOLBA.

Vyberete si to, co je pro Váš domov ideální.
Základní balíček pojištění s tím nejnужnějším?
Nebo trochu více ochrany?
A co nabitý balíček s maximální ochranou?

MůjDomov

Allianz

na začátek

Stanislav Bernard
spolumajitel Rodinného pivovaru Bernard

Už delší dobu ve mně uzrává téma na sloupek – kreativita versus byrokracie – a na základě různých zkušeností z posledních měsíců a roků vnímám, že nastal ten pravý čas vyjít s ním ven. Chci poukázat na trend, ve kterém naše společnost bohužel žije. Panuje tu totiž jakási zvrácená představa, že čím víc situací zregulujeme, čím víc budeme mít paragrafů a různých pravidel, tím lépe se nám bude žít. V záplavě všech lejster, ať už v práci, na úřadě nebo doma, si pak přestáváme uvědomovat, že naprostý opak je pravdou.

Představte si, že dostanete nějaký nápad, který chcete realizovat a ke kterému potřebujete souhlas úřadů. A najednou narazíte a zjistíte, že to, co vyřeší selský rozum za sekundu, tak to v očích ouřady prostě nejde. Je nakonec úplně jedno, že ten váš nápad je dobrý a prospěl by většině.

Ano, jistě, mají tu být základní zákony a předpisy, ze kterých by odpovědní lidé měli vycházet a posuzovat různé situace, ale my se dostáváme do fáze, kdy tu máme návod pomalu na utlení vlastního zadku. Jenže v takové atmosféře nemůžeme očekávat, že lidé budou kreativní. Přitom v řadě případů je regulace naprosto k ničemu a akorát nám všem bere čas, energii a radost.

Měl jsem možnost pozorovat vývoj před sametovou revolucí a po ní. Před panoval systém strachu; tohle nesmíš, tamto nesmíš, dokonce nesmíš ani říkat, co si myslíš. Pak přišla revoluce a devadesátá léta, přezdívaná divoká. Najednou byla skutečně obrovská svoboda a já tehdy u řady lidí obecně cítil neřalšovaný zájem. Zájem o to,

co se z nápadů narodí. S tím souvisela snaha pomoci, aby se něco užitečného povedlo. A to se nyní vytrácí, stále víc to překrývá složitost, přemíra předpisů a alibismus úředníků, který zřejmě pramení ze strachu z nějakého postihu. Postihu ve smyslu já udělám chybu, nedodržím předpis, někdo na to poukáže a já budu potrestán. Je tohle ale dobrá motivace? Strach z postihu? Já to ve 21. století vnímám jako motivaci katastrofální. V polovině dvacátého století jsme měli zhruba padesát tisíc právních předpisů, nyní okolo dvou milionů a jejich množství dále raketově roste. Ať mi nikdo netvrdí, že existuje člověk, který se v tom komplexně vyzná. Co nám naopak zoufale chybí, jsou sdílené a uznávané hodnoty, od kterých by se mělo naše rozhodování odvíjet.

Pokud jako společnost chceme dobře fungovat, lidé by se měli snažit jeden druhému vyjít vstříc. Ne samozřejmě za každou cenu, jsou situace, kdy to nejde. Ale klíčové je nebavit se o slovíčkách, ale o realitě, o skutečné podstatě dané situace. Zkusme se co nejvíce oprostit od zakroucených tvarů paragrafů, použijeme selský rozum a snažme se řešit podstatu problémů. Jinak nám bude mizet nejen kreativita, ale s ní i radost z práce a ze života obecně. Věřím, že to si nikdo z nás nepřeje.

Řešením je pak razantní redukce restrikcí, množství právních předpisů a byrokracie obecně. Je čas pro přijetí společných hodnot, ze kterých mají ty skutečně nezbytné předpisy vycházet.

Držte se!

vlastní cestou 3²⁰

červenec – srpen – září

redakce
Stanislav Bernard, Boris Dočekal,
Zdeněk Mikulášek, Markéta Navrátilová,
Aneta Slavíková
design
Štěpán Malovec
tisk
Indigoprint, s. r. o.
vydavatel
Rodinný pivovar Bernard, a. s.

Vaše připomínky a náměty můžete zasílat na pivovar@bernard.cz
Magazin Vlastní cestou je zaregistrován na Ministerstvu kultury ČR
pod evidenčním číslem MK ČR E 14164.

obsah

04 – David Vávra rozhovor	30 – Dawson City: Cholera komiks (Jaromír 99 / J. Rudiš)
10 – Teta Kristína povídka Hany Lasicové	32 – Jak to vidí Augustin Uváčik
14 – 90 fotoreportáž	33 – No tak, děcka, nezlobte fejton Bedřicha Solanského
20 – Z pivovaru novinky z pivovaru	34 – Solovecký ostrov reportáž
22 – History of the World lahůdka ze světa umění	38 – Zámek Puklice Vysočina a okolí
26 – Krok do sklářské huti je jako vstup do chrámu rozhovor s Františkem Janákem	

obraz na obálce > Matyáš Chochola

www.bernard.cz

www.facebook.com/bernard.cz

Když nemám modrou, maluju

červenou

říká
David Vávra

Češi už za těch třicet let stihli poznat svět a pochopili, že se vyplatí investovat čas a peníze do místa, ve kterém žijeme.

▼ S Davidem Vávrou se dá bavit prakticky o čemkoliv a vždycky si můžete být jisti, že počet slov a vět ve zvukovém záznamu, která jsou obratem tesatelná do kamene, bude koncentrovanější než u jiných. Nejde jen o jejich význam, ale neméně často i o romantickou formu, kterou je za sebe klade. V posledním roce tento známý Braničan vystupuje se sérií přednášek o českých architektonických peripetiích posledního třicetiletí a jak už to tak u proslulého Sklepáka bývá, poučení je během nich zaobaleno do nenapodobitelně barevného a veselého obalu. Gros života Davida Vávry je totiž odjakživa v architektuře.

Převalil se rok 1989 a najednou jsme si všichni mohli dělat, co jsme chtěli. Jak jste v tom plaval vy, coby mladý architekt?

Říkám tomu požehnaná symbolika náhody, která vlastně tvoří celý můj život – poražená kredenc s Milanem Šteindlerem znamenala založení Sklepa, který bude mít příští rok 50 let, z jednoho dílu Šumných měst s Radovanem Lipusem jich nakonec bylo 66 a přes 40 v zahraničí. Podobnou náhodou jsem v září 1989 vystoupil z projektové organizace Drupos, ale i když už se v onom létě téměř beztravně volala smrt komunismu, uvnitř jsem tomu ještě moc nevěřil. Díky vystoupení z družstevního projektáku jsem se už v těchto dobách nicméně ocitnul „na svobodě“, a to už mi zůstalo.

Odpadlo šablonovité centrální plánování a začaly vznikat dost divoké věci. Měli v prvních letech po revoluci investoři vůbec nějakou představu o tom, co chtějí stavět?

To je jednoduché – vůbec žádnou. Ti „noví“ lidé měli spíš mlhavou představu o tom, že chtějí, aby to, co vznikne, bylo hodně efektní. Souvisí to i s tím, že doba socialismu byla dána šedivou průměrností a architektura je zkrátka politický diktát. O to víc ale ona neblahá doba pětiletěk vedla architektky k tomu, aby se přidili po něčem jiném a měli sny. V té

době frčel postmodernismus, a tak všichni architekti viděli tu nedosažitelnou zářnou možnost barevnosti, mnoho vrstevnatosti a neohraničeného čehokoliv v rámci postmodernismu. Když se pak v listopadu 1989 otevřela stavidla, vylítli na postmoderní vlnu všichni, dokonce i ti okresní architekti. Od té doby mají naše města a městečka na náměstích trvalé pozůstatky tohoto bezbřehého hýření, které dnes vypadá poněkud směšně – banky, spořitelny a hotely. Můj kritický odsudek této periody je ale možná dán tím, že jsem to zažil, mnohé mladé lidi tyto stavby dnes už naopak vzrušují a fascinují.

Stavěly se přece ale i celkem „normální“ věci...

Když se tahle vlna rozjela, vyvolala přirozeně protivlnu, kterou obvykle škatulkujeme jako minimalismus či neofunkcionalismus, který zase člověku nabízí prázdný prostor, jenž má dotyčný naplnit svojí fantazií. Problém je, že strašně málo lidí dokáže tenhle suchý prostor svým životem opravdu zpracovat a naplnit, a pak se pro mnohé stává naopak spíš otroctvím. Ten člověk je tím zbičován, trpí a celá stavba se pro něj vlastně stává vězením. Řada podnikatelů, kteří na tyto vyprázdněné prostory měli peníze, se z nich postupně odstěhovala, protože nedokázali žít třeba s oknem bez parapetu a podobně. Ta doba byla směšná oběma směry, ale současně nesmírně krásná. Šlo všechno a sny byly neohraničené – stejně rychle jako se rodily, zase zanikaly. Lidi absolutně neuměli pracovat s penězi, a tak mnohde zbyla obrovská torza jako pomníky těchto snů. Je strašná škoda, že nikdo neuchopil tu dobu v tom směru, že by postavil dům, který by v sobě měl na jedné straně onu havlovskou rozvernost a rychle nabytou svobodu a na druhé straně rozum a tradicionalistickou zkušenost staletí.

Tančící dům do těchto kategorií nelze zařadit?

Nakonec asi jo. Tančící dům ale není projevem české tradice. Dělal to romantizující Balkánec s romantizujícím Američanem a je to vidět. Gehry dělá baráky tak, že je štípe jako špalíky. My jsme zvyklí domy nějak současně vystavovat od půdorysu včetně fasády. V případě Tančícího domu je to gesto, navíc s řadou sporných okamžiků, jako je překročení uliční čáry, různé výšky oken pro administrativu a tak dále. Kdyby tam byla galerie, člověk nefekne ani slovo. To byla ostatně i Havlova původní idea – dům

naplněný uměním. Jiná věc je, že v 90. letech se všude dělaly galerie, koncertní sítě, jenže co v nich bylo? Ostatně mnohem častěji než kulturní prostory určovaly chod věcí hospody a kavárny. Musím ale zdůraznit, že Tančící dům sehrál roli nenahraditelného mezníku našeho architektonického vývoje. Byla to budova, vůči které se všichni vymezovali.

Přijde mi, že sklon k neofunkcionalismu je u nás stále patrný a většina architektů to tím směrem tlačí. Čím to je?

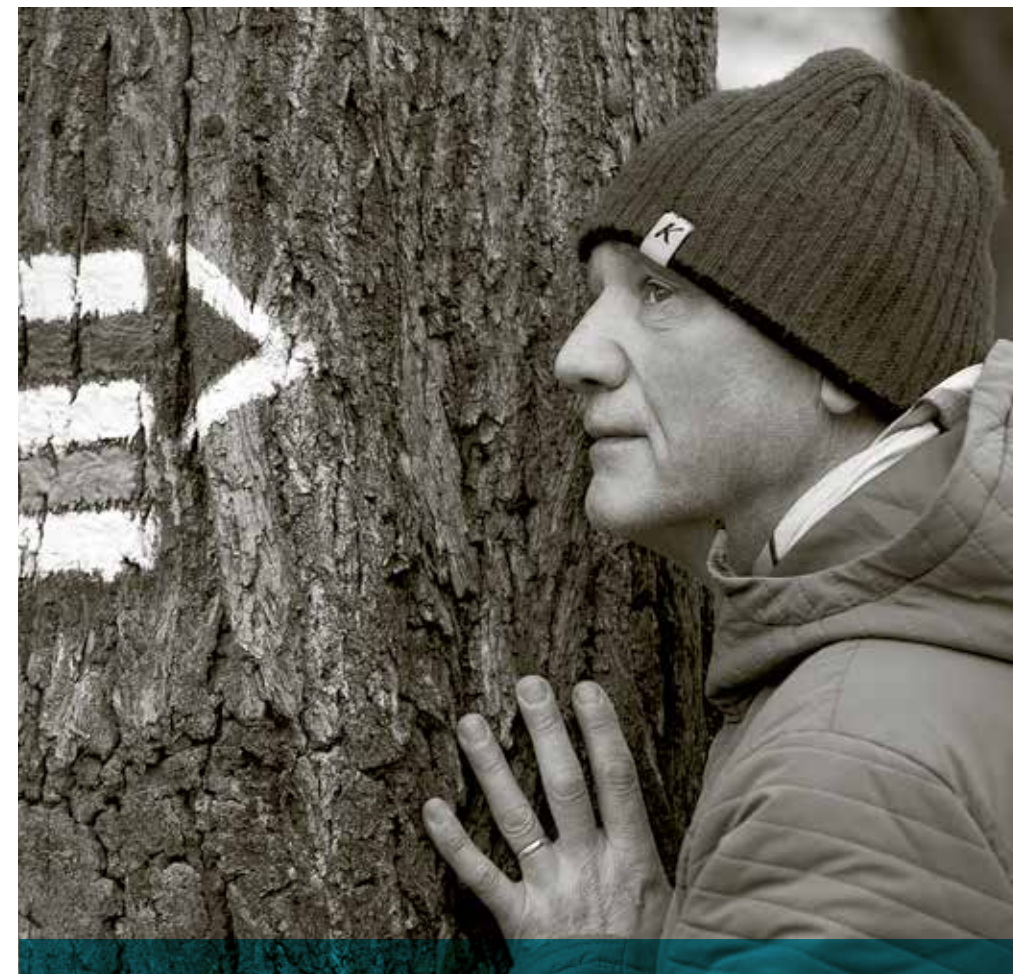
Ti, kteří za něco stojí, určitě. Chodí v černých šatech a dělají jednoduché baráky. Je to lepší, než kdyby chodili strakatí a dělali postmodernismy. Pro výraz domu musí být dána náplň, důvod. Dům, který na sebe má z nějakého důvodu upozornit, musí mít něco navíc. Když ale toto poslání přisuzuji domu, který je určen „jen“ pro šťastné bydlení, mohu si to divadýlko kolem odpustit. Nemusím mu na všech fasádách převlékat barevné bundy, stačí obyčejný baloňák. Dům na obyčejné bydlení se nemusí tvářit zajímavě, dům, ve kterém bydlí podnikatel a který má nějak reprezentovat jeho postavení, už samozřejmě může nést nějaké další prvky. Je jen na studu toho podnikatele, jak daleko to nechá zajít. Za první republiky bylo mnohdy nepředstavitelné, aby se tvářil jako někdo víc, než kým skutečně je. Dnes tohle úplně nefunguje. Nejdřív chci urvat prachy, díky nim mít moc, a nakonec potřebuji uznání. Ale ono to většinou moc nejde dohromady.

Vy sám ale zrovna nejste typický minimalista...

Já osobně jsem dítě Bruselu, mně byla dána do vínku pastelová barevnost sklolaminátových sedaček. Mám to prostě jinak, chci víc té hry, na druhou stranu se dokážu umravnit, když to ten stavebník, který mi svěruje svoje peníze, nechce.

Dá se vůbec říct, co je typické pro českou architekturu?

Nebál bych se říct, že naše architektura dokáže velice pozitivně vstřebávat různé evropské nebo světové vlivy a zcela specificky je přetvářet. A to už platí od gotiky přes renesanční a barokní architekturu, kterou tady tvořili Italové, ale úplně jinak než v Itálii, kubismus, který se projevil jen u nás, až k funkcionalismu, který přišel přes doznění kubismu v rondokubismus, a pak se to celé už tak nějak uobloučovalo. Funkcionalisté chtěli dál stavět jednoduché věci, ale prožíté.

„Člověk může změnit jen ty své omyly, o kterých ví.“

Na jihu je více emocí, na severu víc myslí, ale my to dokážeme udržet mezi tím karnevalem a chatou polárníka.

Když se člověk podívá po Šumných městech, zdá se, že jste se trochu vyhybali Praze...

Jak už jsem říkal, Šumná města vznikla jako náhoda. Měl vzniknout jediný díl, Šumná Ostrava. Pak se to ale rozběhlo. Myšlenka pořadu spočívala v tom, že v 90. letech nebyla architektura 20. století dávána na roveň s architekturou barokní. Zprznit starou továrnu nebo funkcionalistickou vilu v té době nebyl problém, zprznit kapličku ale problém byl. Chtěli jsme tedy dělat osvětu v tomto směru. Když se to u nás po deseti, patnácti letech přece jen zkultivovalo, hledali jsme české stopy ve světě. U Šumných měst k jejich konci přispělo i to, že průvodce, tedy já, který v každém dílu odchází od dětí a zase se k nim na konci vrací, již není podobný tomu, který odcházal a zase se vracel před patnácti lety. Navíc v českých městech už

dnes žijí lidé, kteří pochopili, že je výhodné kupovat staré domy. Že ohmataný prkno si nevysoustružíte, že se líp sedí u dřeva, které v sobě má zářezy minulých generací.

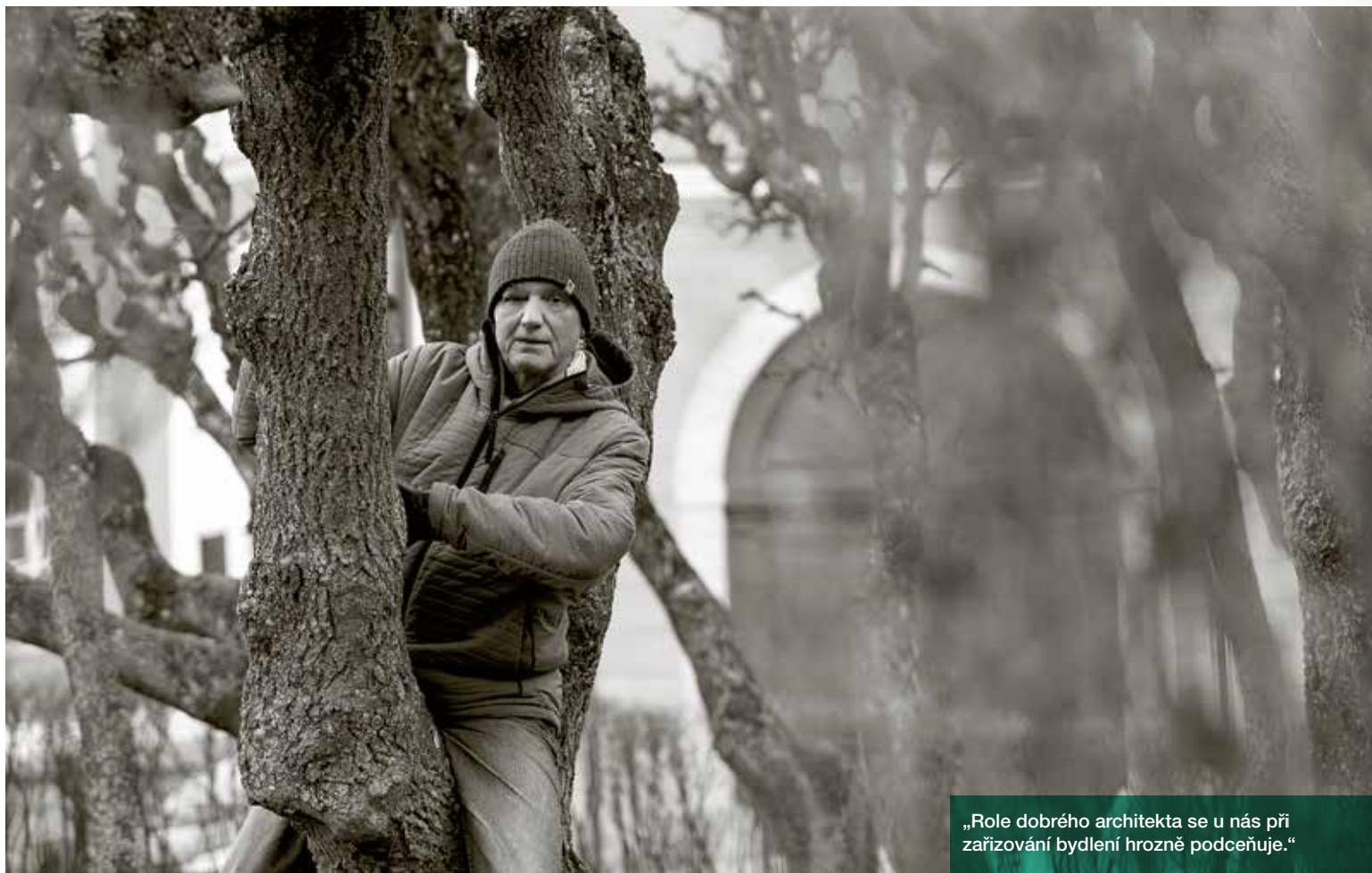
A ta Praha?

V rámci Šumných měst měla být Praha 2000 – tehdejší Evropské hlavní město kultury. Chtěli jsme ale natočit Šumné okraje, nikoliv střed města. Přinášet pozitivní zprávy o mizejících periferiích, které to potřebují víc než obdivované centrum. Nakonec to ale z časových důvodů nedopadlo.

Pořád nám ale odbíháte od té původní otázky, pane architektu...

Dobrá. Pokud jde o samotné jádro, Praze chybí odvaha do toho říznout, vstoupit do historické struktury a dát do centra kvalitní ukázkou architektury 21. století. Musí se vstoupit do historického středu, musí se bourat, ale s tím, že ten nový dům musí být vždycky lepší než ten starý, což je strašně těžké říct a musí o tom být veřejná diskuze.

„Role dobrého architekta se u nás při zařizování bydlení hrozně podceňuje.“

Třeba panorama Hradčan z mého pohledu hotové není. Býval bych rád viděl na III. hradním nádvoří Kaplického chobotnici, která by se vynořovala ze stoických klasicistních křídel Hradu a byla signálem naší doby. Ale zase na druhé straně – jsme pořád trochu nevychovaní, stále se hledáme, takže když s takovým nějakým projektem počkáme třeba padesát let do doby, kdy si ujasníme, kdo jsme a kam patříme, vůbec nic se nestane. Vedení Prahy si musí uvědomit, že se musí stavět nejen horizontálně, ale i vertikálně. Praha má pětikilometrové ochranné pásmo. Mnoho Pražanů si neuvědomuje, že je ukončeno valem paneláků, vytvářejícím neprostupný prstenec, který by měl být rozbitý výškami.

Kde se bere touha každé nové generace lidí zničit nebo přetvořit to staré?

Zničit ne, ale doplnit! Praha je úplně geniální v tom, že do struktury gotického města dodalo baroko a další styly svoje stavby a dohromady je to vlastně geniální srostlice, jedna z nejlepších, co existuje. Praha byla

na rozdíl od mnohých malých měst dokonce tak silná, že bez větší úhony přestála i normalizaci, která našťásti nebyla moc dlouhá. Kdyby tu byl bolševismus dalších dvacet let, bylo by to mnohem horší a spousta krásných náměstí by úplně zmizela, ale to se týká hlavně menších měst. V Praze to nakonec vlastně dopadlo dost dobře.

Když si uvědomíme, že Praha je u nás z mnoha pohledů solitér, jak jsou na tom ostatní česká města?

Praha je naprosto neuchopitelný politický solitér. V Praze nejdou dělat veliká rozhodnutí a veliká gesta. Na tomto místě bych rád zmínil krásné a hýčkané město Litomyšl, to je metropole současné české architektury. Je příkladem toho, jak to architektonicky udělat v podstatě nejlíp, a to z toho prostého důvodu, že je to politicky uchopitelná lokalita, která má 10 000 obyvatel.

Na druhou stranu jsou i místa, která jsou na tom z mého pohledu urbanisticky mnohem hůř, jako třeba Brno.

Brno je specifické. Platí zde přeneseně kdysi známé Horníčkovo pořekadlo o tom, že divadlo se dělá dobře, špatně a v Brně. Málokdo dokáže ocenit specifickou krásu těch sevrěných domovních bloků vystavených ve 20. a 30. letech, kterým vévodí vězení (Špilberk). V tom je takový klid a vyrovnanost, že v něčem je pro mě Brno harmoničtější než Praha. Brno má čas na drobnokresbu a něco je tam společensky líp než v Praze, mezi lidmi existuje větší soudržnost. Nepotřebuje žádné bombastické ikony, nepotřebuje vlastně vůbec nic. Lidi z Brna jsou hrozně fajn a je úplně zbytečné, aby řešili, že jsou nějaká zatačka před Vídní. Může jim to být úplně jedno.

Když jdete něco tvořit, co je pro vás nejpříjemnějším okamžikem?

Nejlepší okamžik je zrození samotné ideje. Třeba si s někým volám nebo přijedu na místo a hned mi to sepne. Další fáze už jsou nepříjemnější. Zásadně kreslím od ruky, nerýsuji, takže tu prvotní kresbu musí někdo převést do počítače, pak následují martyria

s různými povoleními nebo nedostatkem financí. Pak je krásné to fyzické tvoření věci, po němž má člověk nakonec pocit prázdnoty, jako po maturitě. Něco skončí a neví, co bude dál.

Je obvyklé hádat se při realizaci se zadavatelem, nebo je to spíš výjimka? Umíte pracovat pro každého?

Já už tolik nepracuju a většinou si mě berou lidi, kteří vědí, do čeho jdou. Před půl rokem jsem kvůli borelióze ochrnl a tehdy jsem si řekl, že už nemám zapotřebí dělat věci, které mě nebaví. Třeba už nemusím tolik cestovat s divadlem, protože mám pocit, že už jsem té zábavy rozdal docela dost.

Stejně důležitá jako myšlenka je i místo realizace...

Samozřejmě. Nedá se říct, co je důležitější. S tím místem můžete pracovat tak, že ho buď harmonicky doplňujete, nebo vytváříte harmonický kontrast. Obě cesty jsou legitimní a záleží jen na objednateli, jak se chce na daném místě projevit.

Mluvil jste o tom, že po dokončení projektu pro vás nastává určité prázdno. Jak ale architekt reaguje v případě, když do toho prázdna dojde zjištění, že původní záměry a myšlenky tak úplně nefungují?

To je naprosto normální záležitost, člověk není stroj. Zaplaťpánbůh, že není! Projektovali jsme třeba knihovnu v Hradci Králové a největší okrasou té budovy bylo podle mě intimní sezení ve vlnovce. Většina lidí si k ní ale prostě nenašla cestu. V blízké době tam pojedou a řekneme si, jak onen solitér, který měl být určen v podstatě ke kontemplaci, lépe využít – třeba i prakticky. Architekt není schopen dohlédnout všechna zákoutí života svých děl.

Jaký máte vůbec vztah ke svým realizacím?

Nemyslím, že bych svoje domy nebo interiéry nějak extra egoisticky prožíval. Dokonce jsem viděl live devastaci svojí letenské restaurace Práce slovenskými fotbalovými fanoušky. Bylo to tak surrealistické, až jsem z toho byl okouzlen. Prostě přijeli na zápas a před tím vybilili hospodu. Nikdy jsem nic podobného nezažil. Dekadentní pocit ze zla, které má své kouzlo. Viděl jsem třeba, jak letí barová židlička do lahví alkoholu, který pak teče po stěně, nebo ukopnutou pípu, ze které stříká pivo.

David Vávra (63)

David Vávra je český architekt, herec a spisovatel. Společně s Milanem Šteindlerem před 49 lety v Praze-Braníku založil divadlo Sklep, které se stalo společenským fenoménem. Pochází z Prahy-Braníku, kde vyrůstal a kde dodnes bydlí. K tomuto místu se vztahuje celý jeho život. Absolvoval stavební fakultu ČVUT a Akademii výtvarných umění v Praze. Je znám též jako spoluautor a zasvěcený průvodce úspěšného televizního seriálu Šumná města, legendární je i jeho postava Egona z lekcí němčiny Alles Gute, které vznikaly v rámci České sody, vytvořil i desítky menších i větších rolí ve filmu. Působí též jako příležitostný básník, obzvláště při slavnostních příležitostech. Jako architekt se věnuje především obnovám budov a interiérů, v menší míře i navrhování budov nových. K jeho architektonickým dílům patří třeba Knihovna města Hradce Králové, rekonstrukce sborových domů evangelické církve v Braníku a Modřanech, rekonstrukce Švandova divadla nebo Městského divadla Kladno. V poslední době spolupracuje třeba na podobě jednotlivých stanic nové linky D pražského metra.

Vyvíjí se za ty roky, co jste architektem, váš styl práce, vztah k architektuře a vkus?

To asi musí posoudit jiní, sám mám pocit, že se nevyvíjím, ale je pravda, že neustále pozoruju prostor a třeba zachycuji věci za pomoci kresby. Jsem tedy konzerva, ale konzerva, která se neustále mění. Konzervuje zážitky, které se nějak ukládají, skládají a člověka utváří, ale podstata zůstává stejná. Není to jako na počátku 20. století, kdy architekt začal jako historizující, pak secesní, potom byl kubistou, rondokubistou a nakonec funkcionalistou. Tak to nemám.

Dá se říct, který stavební styl je nejbližší člověku?

Každý. Protože každý vznikl z potřeby člověka. A tím, že někdo našel sílu a převedl myšlenku k realizaci, mu dává právo existence. Byly samozřejmě styly, které se zrodily jako diktát různých totalit, ale i jejich tvůrci dali vzniknout nesmírně emocionálním prostorům – neříkám lidským, ale emocionálním. Taková byla fašistická architektura i naše so-rela. Nakonec když si člověk odmyslí pokrytí domů různými budovatelskými motivy, je to vesměs velice kvalitní architektura. Celý Havřífov, Poruba a další.

Když už jsme v těch 50. letech, byla vůbec někdy reálná idea kolektivního bydlení?

Jediné místo, kde jsem se setkal s jejím naplněním, bylo v Izraeli, a to proto, že tam to byla volba, nikoliv diktát jako u nás.

Představte si, že máte za sebou šílené zážitky – pogromy, koncentráky a jiné, a potom přijдете do země zaslíbené a chcete v ní žít bez ohledu na to, kolik vyděláváte. Tam to jediné dávalo smysl a bylo to pravdivé.

Takže Corbusierův Unité d'habitation v Marseille i litvínovský Koldům byly od začátku utopie?

Myšlenka to byla bezesporu hezká, ale chyběli k tomu lidé. Šťěstí bydlení nelze nadiktovat a bez lidí dům nefunguje.

Do nadpisu jsme vytkli vaši oblíbenou myšlenku o tom, že „Když nemám modrou, maluju červenou.“ Co pro vás znamená?

To je univerzální idea, kterou mohu používat v každé situaci. Prý to kdysi řekl Picasso, ale je spíš výrazem toho, že každá situace má víc řešení, než si představuje moje ego nebo než si představuje i moje výrazová možnost. Takže když by mi třeba na stavbu nepřišly cihly, ale přišly jen bílé tvárnice, měl bych být schopen se s tím vyrovnat. Lidský duch je tak tvůrčí, že se dokáže vyrovnat s jakoukoliv realitou, přestože jako takový má omezené pozemské možnosti.

Co je nejlepší pocit v životě? Šťastně umírat.

HANA LASICOVÁ

Teta Kristína se vdává

Nina, školkařka s nohama do x, sedí na zemi v koutě obýváku a češe svou oblíbenou bábiku Adelu. V obýváku se dějí divné věci, vlastně už od rána panuje v celém domě chaos, jaký Nina ještě nezažila – všude se povalují rtěnky, sponky, podprsenky, po schodech pobíhá dvacet polonahých žen, které se buď navzájem překřikují, nebo rychle rapocí do mobilů, postele navzdory početné návštěvě, a to Ninu nejvíc udivuje, stále ještě nejsou ustlané a stará mama, jindy tak pohodlná, nervózně vybíhá z kuchyně do sklepa a zase zpátky s tácy plnými zákusků.

Na stoličce uprostřed obýváku sedí teta Kristína, také polonahá, za ní stojí neznámá žena a stahuje jí hustou hřívu do vysokého ohonu takovou silou, že se tetě vytahuje oční koutky až ke spánkům a vypadá jako nějaká mimořádně orientální mačka.

„Au! Už jsem určitě přišla o polovinu vlasů, nemůžete si dávat pozor?!“ křičí šikmooká Kristína a jedna ruka se jí třepe za hlavou jako vlnka ve větru – to se teta snaží vymanit prameny vlasů z pevného sevření gumičky.

„To tak musí být, slečno Kristíno,“ oponuje kadeřnice, která očividně jen ztěžka odolává pokušení klepnout ji hřebem přes prsty. „Když vám to pořádně nestáhnou, už po obědě se to uvolní.“

„A když mi vytrháte všechny vlasy, tak do kostela přijdu holohlavá?!“

Nina zvědavě naslouchá. Tetu Kristínu zná jako nadmíru přívětivou osobu, nikdy ji nepřistihla být jen trochu zvýšit hlas. Tohle nezvyklé okřikování děvčátko mystifikuje. Je to divné, říká si, všichni jsou nějak divní. Dokonce i stará mama jí před chvílí řekla – prac sa odtiaľ!, když si chtěla uchmatnout zákusek z tácu, který ležel na kuchyňském stole. A to ji jinak vždycky nacpe sladkostmi, samozřejmě za maminčinými zády. Stará mama tvrdí, že cukr je dobrý na stavbu kostí, ale maminka jí na to řekla: „Netrep, to je blábol z minulého tisíciletí.“

Nina nic z toho, co se děje okolo ní, nechápe, a tak raději nic neříká, na nic se neptá, jen dál usilovně češe bábiku Adelu v koutě obýváku podle účesu tety Kristíny, které na hlavě pomalu vzniká cosi, co se asi nejvíc podobá jakési komplikované pletýnce.

Potom kadeřnice postříká svůj výtvar oblaky spreje, drží Kristínu za hlavou zrcadlo, zatímco teta se dívá do druhého před svou tvář, nakrucuje se sem a tam, rukou podezřívavě ohmatává tu vlasovou vánočku a už zase si vymýšlí: „Tohle má být takhle?!“

„Samozřejmě,“ ohrazuje se kadeřnice. „Sem pak přijde závoj...“ ukazuje.

„A bude to držet?!“

„Jasně, pořádně jsem...“

„Stejně se mi pořád zdá, že je to posazené nějak nízko!“

„Vůbec ne, je to akorát...“

Kristína ale kadeřnici ignoruje a nahlas volá: „Mamííí, pojd se podívat, nemám to moc nízko?!“ Do obýváku přiběhne stará mama následovaná maminkou a dalšími ženami. Stará mama spráskne ruce, a dokonce i Nina vidí, že nadšení trochu přehrává. Ale asi to tak má být, přemýšlí.

„Jsi nádherná, nád-her-ná!“ volá stará mama.

„Krásné, krásná nevěsta, sekne ti to,“ volají i další ženy a bůhví-proč se chichotají jako šílené.

„A nemám to příliš nízko?“

ptá se tvrdohlavě Kristína a upřeně se dívá do obou zrcadel.

„Kdepak,“ kroučí hlavou kadeřnice, „říkám vám, že takhle vám to sluší...“

„Takhle se vám to povedlo a teď říkáte, že sluší,“ přerušuje ji Kristína a obrací se na Nininu maminku: „Řekni mi, nevypadám jako debil?“

„Se závojem to zas bude vypadat jinak, neboj,“ chlácholí ji maminka.

„Mami, já mám hlad!“

Nina se priplichtila k mamince, tahá ji za ruku a zároveň se drápe nahoru po její

punčochou obalené noze. Maminka ještě hledá slova, kterými by upokojila svou sestru, ale Nina jí skáče do řeči a co nejhlasitěji opakuje: „Mamí, já mám hlad!“

„Počkej chvílku, chrobáček, teď musíš vydržet, maminka se taky ještě musí učesat.“

„Mamííí, já chci koláček!“

„Koláčky jsou na hostinu, Ninka,“ prohlásí stará mama s výrazem strážného psa, který zavětil nebezpečí.

„Mamííí, ale když já chci koláček!“ trvá na svém Nina a na důkaz svého velkého hladu oběma rukama i nohama pevně sevře maminčinu nohu a škrábe se po ní nahoru jako po tyči.

„Bože, mama, dej jí aspoň nějaký keks!“ rezignuje maminka a snaží se setřást Ninu ze své nohy.

Stará mama se zatváří zděšeně: „Keks?! A co když nebude dost na výslužky?“

Maminka i stará mama se chvíli skepticky dívají směrem dolů na Ninu přísátou na matčině noze, potom starej mame hlavou probleskne vzpomínka na její vyhladovělé dětství za války a nad vnučkou se slituje: „Víš ty co? Mám ještě dva obložené chlebičky od čtvrtka.“

A tak Nina hltá oschlé chlebičky, zatímco na stoličku kadeřnice v obýváku usedá maminka a rukama ukazuje takto a takto a tady a tam, teta Kristína se přesouvá do koupelny a volá odtud: „Kam jste mi dali šminky, sakra?!“

Nastává velká trma-vrma, protože nikdo neví, kde šminky jsou. Polonahé ženy běhají po schodech nahoru dolů a křičí: „A kdes je naposled viděla?“ a: „Je to takové modré vrecúško?“

Nina si už neustálého křiku téměř nevšimá a s napůl snědeným chlebičkem si znovu spokojeně sedá na podlahu v koutě obýváku.

Šminky se ještě nenašly a teta Kristína dostává v koupelně hysterický záchvat.

Taková svatba je teda opravdu náročná věc, mudruje si Nina jen tak sama

pro sebe a přitom líčí bábiku Adelu, a kdo ví, kam ráno zmizel otecko?

„A proč ses nedala nalíčit v salonu?“ volá na Kristínu maminka z kadeřnické stoličky. „Víš, kolik zbytečného stresu sis mohla ušetřit?“

„Když se mohla na svou svatbu sama nalíčit vévodkyně z Cambridge,“ odsekává jí Kristína zpoza dveří, „tak se snad můžu sama nalíčit i já!“

Do hlasu se jí tlačí slzy a z koupelny se ozývá třískot a buchot, jak teta zuřivě prohledává skříňku na léky. Jedna z žen jí říká: „A proč by sis to dávala zrovna tam?“

„Kdo je vévodkyně, mami?“ ptá se Nina, a když jí maminka neodpovídá, ale stále ukazuje kadeřnici, že tady takhle a tam takhle, opakuje hlasitěji: „Mamí, kdo je to vévodkyně?“

Místo odpovědi je maminka najednou zticha, a když Nina zdvihne hlavu, vidí, že se na ni matka dívá pohledem, který, jak už Nina ze zkušenosti ví, nevěstí nic dobrého. Děvčátko se instinktivně skrčí na svých ikskách a zatváří se jakoby nic.

„Nina!“

„Co je?“

„Nina, co děláš?!“

„Maluju bábiku.“

„Nina, okamžitě to dej sem!“

Maminka vstává, odstrkuje kadeřnici a rázně sebere uražené Nině

šminky. Potom volá směrem ke koupelně: „Našly se! Tady jsou!“

Šminky jsou odevzdané, teta Kristína si jde utřít slzy a někdo chytrý říká: „Já jsem věděla, že se najdou, jak by se tady mohly ztratit?“

Uražená Nina se pořád snaží tvářit jakoby nic, protože maminka se teď na ni dívá výchovně a už už se chystá něco říct, jen ještě hledá správná slova. Nina však cítí, že si bude muset vyslechnout pořádný pucung, přednášku, jak to nazývá otecko. Najednou se však maminka upřeně zahledí na bábiku Adelu a tváří se jí milně zděšení: „Nina, a tohle je co?!“

„Nic!“ křičí Nina a snaží se schovat bábiku za zády.

„Jak to, že nic? Kdes ji našla?“ volá maminka, vytrhne Adelu Nině z rukou a stáhne z ní béžovou podprsenku a tanga. „Nino, já tě snad přetrhnu!“

Nina chvilku uvažuje a potom se takticky rozhodne pro useďavý pláč.

„Když já se nudím,“ vzlyká srdceryvně, třebaže dneska se nenudila ani vteřinu.

Na maminku to ale platí, to už Nina dobře ví, maminka se za chvíli obměkčí, znovu si sedá na kadeřnickou stoličku a zároveň k sobě tulí dceru: „Neplač, moja, teď musíš chvíli vydržet. Běž česat bábiku, nevidíš, že je úplně šřapatá?“

Za hodinku se všechny ženy hromadně vyvalí před dům a začnou se cpát do třech přistavených aut. V jednom z nich Nina sice rozeznává otecka, ale ani se nesnaží k němu nastoupit, stojí na chodníku, v rukou tiskne svou Adelu a nepřátelsky se dívá na velkou bábiku umně připevněnou na kapotě nablýskaného vozu dvěma bílými stuhami. Ani sama neví, jestli se jí nezdá to umístění příliš nebezpečné pro tak krásnou bábiku nebo jestli se nebojí, že tam za chvíli budou chtít usadit i její Adelu. To by Nina asi nepřežila.

Konečně se dvacet tři žen nasouká do aut a za velkého křiku a smíchu odjíždějí, zatímco Nina dál zůstává stát jako přikovaná před brankou domu a celkem bez lítosti se dívá za mizejícími auty.

Za pár vteřin se ozve zvuk motoru a jedno ozdobené auto se vrátí. Z jeho útrobu se vyškrábe maminka a se slovy: „Nina, už mě neštví,“ usazuje dceru na kolena jedné tlusté paní. Paní se vesele chichotá a žovíálně strká do mladého řidiče: „Doufám, můj zlatý, že nás nezastaví policajti.“

Před kostelem Ninu čeká překvapení, když tam zahlédne nejen asi deset aut, jak se jí zdá, úplně nevhodně ozdobených velkými bábikami na kapotách, ale i tři další Kristíniny tety, každou v bílých dortových šatech a s pletýnkami na hlavách.

Asi je dneska takový den, pomyslí si a potom zatahá za ruku maminku a oznámí jí zvucným hlasem, až se všichni v okolí otočí: „Mamí, chce se mi kakat.“

„A tos nemohla doma?“ tiše vzdychá maminka a krotí hlavou. „No... nedá se nic dělat, Nino, teď už musíš vydržet, naštěstí to nebude dlouho trvat.“

Maminka má pravdu, skutečně neuplyne ani deset minut a je po všem – někdo něco říká, potom hraje hudba a už jde teta Kristína uličkou mezi lavicemi kostela zavěšená do uja Maťa a všichni tleskají. Jen stará mama netleská, pláče, objímá Kristínu, která jednou rukou drží kytici a druhou účes, a opakuje: „Teď už můžu i já spokojeně umřít.“

Taková svatba je asi i smutná věc, přemýšlí Nina, stará mama pláče, ujo Maťo vypadá stejně jako tehdy na pohřbu starého otce a ani teta Kristína se netváří bůhvíjak, pořád se mračí a opakuje ujovi Maťovi: „Sakra, dej trochu pozor na vlečku!“ a: „Kostelník ode mě nedostane ani cent!“

Po obřadu přichází Ninina velká chvíle, když se všichni fotí na schodech kostela a volají: „A kde je naše družička?“

A šťastná Nina figuruje na každém záběru, jednou drží květiny, jednou zase vlečku, až úplně zapomene, že ještě před chvilkou nutně potřebovala jít na záchod. Její velká chvíle však netrvá dlouho, ze dveří kostela vychází

jakýsi pán v obleku a popohání svatebčany: „Pospěšte si, prosím, další už čekají! Lidi, nejste na světě sami!“

Uplyne pár hodin a Nina znovu sedí se svou Adelou na dlažbě, tentokrát pod stolem ve vyzdobené konferenční místnosti nedalekého hotelu. Ten stůl, důkladně přikrytý bílými ubrusy téměř až na zem, je strategicky výhodné místo. Nikdo neví, že Nina je pod ním, a ona tak může všechno důkladně pozorovat dírou v jednom z ubrusů.

Před chvílí například zaslechla ostrou výměnu názorů mezi tetou Kristínou a jedním z početných ujev, kteří jako by se vynořili až na svatební hostině.

„Co je to tady za hudbu?“ omílal ujo a i Nina slyšela, že se mu pořádně plete jazyk.

„Prosím tě, uklidni se, ano?“

„Kristína, ty svička, buď tam pust Senzi senzus, nebo si mě nepřej!“

A potom Nina zaslechla, jak ujo Maťo říká tetě Kristíne: „Víš co, už bylo po tom.“

A Kristína jen odsekla: „No, ještě musíš chvíli vydržet, můj zlatý!“

Pod stůl se taky víckrát donesl hlas matky uja Maťa a nějaké neznámé tety, která očividně zadržovala zívání a i Nina pod ubrusy rozeznala, že to zívání je trochu umělé: „A to nebude ani žádné čepčenie, ani hry?“

„Mě se neptej, dneska je všechno jinak, mladá má svou hlavu, co naděláš.“

„A dort se bude krájet kdy?“

„Odkud to mám vědět?! Jen se na ni podívej, ještě se ani nepřevlékla!“

A potom Nina slyší rozhovory hlas tety Kristíny, která očividně svokru také zaslechla: „Stará ať nepindá, je to moje svatba, ne?“

„Taková svatba je opravdu velmi náročná věc,“ říká Nina pod stolem bábice Adele, „na všechno jsi sama (tohle byla oblíbená maminčina věta a Nině se v tom okamžiku tak zalíbila, že ji ještě jednou nahlas zopakovala, dávající důraz na každé slovo): „Na všechno jsi sama a říkám ti, nikdo ti za to ani

nepoděkuje. My až se budeme vdávat, bude všechno jinak. Za prvé nebudeme mít na hlavě žádnou vánočku, ale dlouhé rozpuštěné vlasy jako Princezna Locika, ale nejdůležitější je stejně koruna.“

Potom se Nina trochu nudí, a tak přeलेze pár metrů pod spojenými stoly a zatahá za nohu, kterou identifikuje jako maminčinu. Maminka polekaně vyjekne, potom nazdvihne obris a podívá se pod stůl.

„Co chceš, Nina?“

„Mamí, mě bolí nožičky.“

Maminka se na Ninu podívá, je jí těžko, očividně se dobře bavila, vedle ní sedí jakýsi neznámý pán a nahlas se směje, že co tady máme za psíky? I maminka se začne smát, hladí Ninu po hlavě a říká: „Zkus najít otecka, dobře?“

Nina hledá otecka na tanečním parketu, kde se páry natřásají za zvuků Senzi senzusu, a téměř narazí do zachmuřené Kristíny, která stojí na kraji a říká jedné mladé tetě: „Proč není nic tak, jak chci já? Vždyť se snad vdávám já, nebo ne?“

Nina potom najde otecka, který sedí u stolu, na němž se jasně rýsují fleky rozlitého červeného vína, a jako o život mastí karty s cizími ujami. Očividně se také dobře baví, hladí Ninu po hlavě a říká: „A maminka je kde? No, nedá se nic dělat, musíš ještě vydržet, Nina, za chvíli půjdeme.“

Náhle se něco rozbije. Při písničce Otvárajte kasino, dostal som chuť na víno veselý ujo, který si tak kategoricky žádal zahrát Senzi senzus, udělá jakousi nešťastnou piruetu, nebo co to bylo, a čelně narazí do jednoho ze zrcadel lemujících taneční parket. Ostrý zvuk rozlétajících se střepeň přehluší zpěv svatebčanů. Všichni ztichnou, do každého koutu sálu se rychlostí zvuku rozšíří téměř hrůzostrašné ticho.

A na parketách se třpytí milion malých kousků sedmiletého neštěstí – odrážejí rozpacité tváře, tváře, které zadržují škodolibý úsměv, i pořád se točící disko kouli zavěšenou na stropě. Odrážejí i tchyňino: „Já jsem to věděla!“ A sepjaté ruce skrývající hojně tekoucí slzy starej mamy.

„Může to tady někdo zamést, nebo to snad máme udělat sami?“ Maminčin hlas

se nese místností a všichni slyší, že se záměrně snaží o odlehčený tón. Někdo se už ale přidává a žertuje: „Vypadá to sice efektně, ale přeče jen je to trochu nepraktické, špatně se po tom chodí.“ A potom se slituje někdo třetí a říká: „Já jsem taky rozbila před svatbou zrcadlo, a tak jsem si řekla – nebudu to manželství radši brát až tak vážně, a podívejte, pořád jsme spolu a možná právě kvůli těm střepeňám, ha!“

A někteří se už i smějí, nejdřív rozpacitě, potom čím dál víc s chutí a kdosi volá: „A hudba je kde, pán dídžej?!“

Lidi začínají tancovat, nejdřív nejistě, ale za chvíli se zábava znovu rozproudí v předcházejícím tempu, na parketě se tvoří kruhy a hadi, různé vláčky, zpívá se Jede, jede mašinka. Číslník zamete nešťastné střepeňy a za pár minut si už nikdo na nic nevzpomene.

Jen nevěsta se někam vypařila.

Také na malou Ninu všichni zapomněli, že je pozdě a že už dávno měla být v posteli. Maminka s oteckem dokonce zapomněli, a je třeba si to přiznat, že Nina existuje. Nejdřív se každý uchlácholil myšlenkou, že je s tím druhým, a potom ji úplně vypustil z hlavy.

A tak Nina s bábikou Adelou pobíhá po prázdných chodbách hotelu a nahlíží do každé nezamčené místnosti jako nějaký obzvlášť důkladný kastelán. Vejde i na toaletu v druhém poschodí a zvědavě si prohlíží vykachličkované stěny, vonící záchody, silné, měkké ručníky stočené do ruliček. Naleštěný obraz kazí jen Kristína, která sedí na zemi, pod očima má černé kruhy jako panda a celkem neesteticky smrká do parfémované utěrky na ruce.

„Tohle není svatba, ale jedna velká katastrofa,“ vzlykne, když uvidí Ninu, až se celá roztřeše, potom se pokusí o úsměv. „No co? Aspoň ty se dobře bavíš?“

Nina se dívá na pandu zhůžvanou na podlaze jako nějaký použitý ručník a najednou jí je Kristíny líto. Možná nakonec přeče jen zatoužila po těch rozpuštěných vlasech jako Locika a po korunce na hlavě, přemýšlí a sedá si na dlažbu vedle tety – ano, korunka je super důležitá, nejdůležitější!

Ale nahlas říká něco úplně jiného, slova jí sama přicházejí na jazyk, a tak jen hladí Kristínu po ruce, unaveně si klade hlavu do jejího klína a mechanicky opakuje: „Nedá se nic dělat, teto, teď už musíš vydržet.“

A předtím než na jejích kolenou tvrdě usne, jí pro útěchu podá bábiku Adelu.

90

Zlatá devadesátá – tak zněl pracovní název projektu, který vznikl na začátku tohoto roku. Vyfotit devadesátníky, kteří nejen že stále žijí aktivním životem, ale současně i takové, kteří mají chuť a čas strávit pár hodin v naší společnosti a povykládat něco ze svého života.

„Bez čtyřkolky se za mnou asi nedostanete a já pro vás nemůžu zajet, protože mám skútr zrovna v servisu,“ tak končil telefonní hovor anonymní hlas, který před tím sáhodlouze vysvětloval, jak se k němu na hájovnu nad Vrchlábím dostaneme. Po překonání několika kilometrů pomalého, klouzavého stoupání lesem, dvou po dveře sahajících brodů a jednoho kritického místa bylo zřejmé, že věděl, o čem mluví. Ale okno do krajiny, které se nám otevřelo po zdolání poslední překážky, za tu námahu stálo: zhmotnila se nám představa „na samotě u lesa“ ve své nejčistší formě. Dost nízko na to, aby sem ještě chodili jeleni, ale dost vysoko na to, aby se tu udržela sněhová pokrývka po celou zimu. Jen jedny stopy ve sněhu okolo hájovny byly lidské. Jako první nás zběsilým štěkotem uvítali dva barváři, poté se ve dveřích objevil pan Čechtovský. Fotit prý můžeme, ale až si dáme štamprli myslivce a až si pořádně povykládáme. Vyprávěl příběhy a nevědomky rozdával radost i moudra. Když došlo na to, co dělá nejraději, hodil na sebe nejteplejší hubertus a vyrazili jsme s pejsky okolo hájenky. Podívali jsme se na krmelce pro srnky, které dalekohledem každý den pozoruje z okna své ložnice, a zkontrolovali, jak se daří rybám v jezírku, které sám vybudoval. Chtělo by se říct, život jako z pohádky. „Občas za mnou jezdí dcera, ale žiji tady sám,“ končí vyprávění.

ALOIZ ČECHTOVSKÝ (1931), lesník, samota u Vrchlábí

LUDMILA
GAJDOŠOVÁ
(1931),
vyšivkářka
slováckých
krojů,
Sobůlky

FRANTIŠEK
HRAZDIL
(1929), domácí
kutíl a vinař,
Hýslý

Život není
o tom, jak
přežijete
bouřky...
Je o tom,
jak umíte
tancovat
v dešti.

BOŽENA
ČERNÁ (1930),
otužilkyň,
Praha

VÁCLAV
KUCHYNKA
(1925),
brigádní
generál
ve výslužbě,
Praha

ZDENĚK
RŮŽIČKA
(1925),
olympionik
a Sokol,
Tetčice

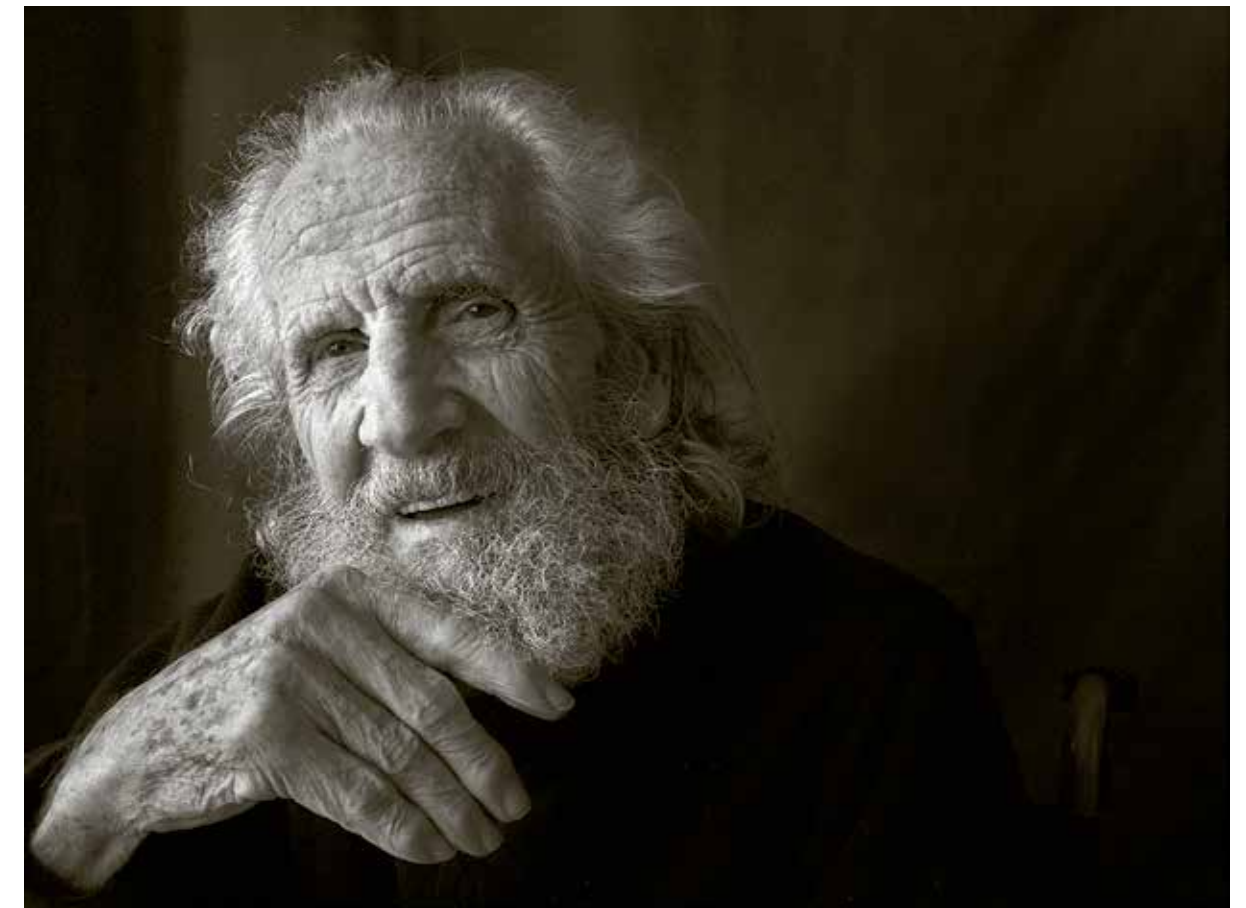

Stárnutí je neobyčejný proces, při kterém se stanete člověkem, kterým jste měli být celý život.

David Bowie

Dalo by se předpokládat, že je požehnáním dožít se tak vysokého věku ve zdraví duševním i tělesném, ale ani to, zdá se, není zárukou životního štěstí. Nejhorší není samota nebo smrt, ale strach z toho, že jejich děti umřou dříve než oni. Se ztrátami životních lásek a partnerů se zpravidla dokázali vyrovnat, ale utrpení nad ztrátou vlastních dětí je nepopsatelné a vhání jim slzy do očí pokaždé, když o tom promluví. Zažili první republiku, druhou světovou válku, komunismus, všechny myslitelné revoluce i dramata dnešních dnů. Každé z těchto období jim vzalo něco z životních jistot, energie a naděje. Je ale bezesporu, že za to nejdůležitější ve svých životech považují osobní svobodu. Pravděpodobně každý má ve své rodině nebo okolí někoho takového, kdo nám to řekne. Říká se, že se životní moudra nehledají v knihách, ale v životě. I v dnešní relativně bezpečné a blahobytné době bychom si tu svobodu neměli nechat vzít.

JAN VRBÍK
(1933), sklář
a hospodář,
Sobůlky

KAREL ŠTROUGAL
(1926), učitel,
Praha

Antonín Červeňan

V Hustopečích v penzionu zmizela kasička se sbírkou na podporu postižené dívky. Antonín Červeňan neváhal, vyhledal podezřelého, který se mu následně přiznal ke krádeži. Dále již případ řešila policie.

Marek Hukař

Marek Hukař daroval dvouměsíční fenku ze svého chovu belgických ovčáků malinois pro potřeby projektu Malina pro slona. Ten pomáhá v africkém Kongu v boji s pašeráky slonoviny. A aby toho nebylo málo, navíc jako profesionální hasič využil své znalosti a zkušenosti při záchraně života souseda.

Soutěž Barcelona Beer Challenge ocenila Bernard světlý ležák Dvanáctku stříbrnou medailí, Bernard světlý ležák Jedenáctka dostala medaili bronzovou.

Na mezinárodní soutěži Frankfurt International Trophy jsme získali dvě ocenění – Grand Gold pro Bernard Jantarový ležák a Gold pro Bernard IPA.

Z důvodů rekonstrukce komunikací jsme přestěhovali značkovou prodejnu Bernard v Humpolci na novou adresu – Jihlavská 359 (dříve restaurace Kalich).

Padesát minipivovarů využilo nabídku Rodinného pivovaru Bernard a přijelo si do Humpolce pro pivovarské kvasnice zdarma. Celkem jsme jich vydali 1.200 litrů. Další pomocí pro minipivovary byla možnost vyzvednout si kvalitní humnový slad ve Sladovně Bernard v Rajhradě. Toho jsme darovali půl tuny.

Letos se Bernard Fest ze známých důvodů neuskutečnil. Přeložili jsme jej na termín 18.–19. června 2021.

Na mezinárodní soutěži Lyon International Competition získal Bernard tři stříbrné medaile. Oceněním se chlubí Sváteční ležák, Světlý ležák 12° a IPA.

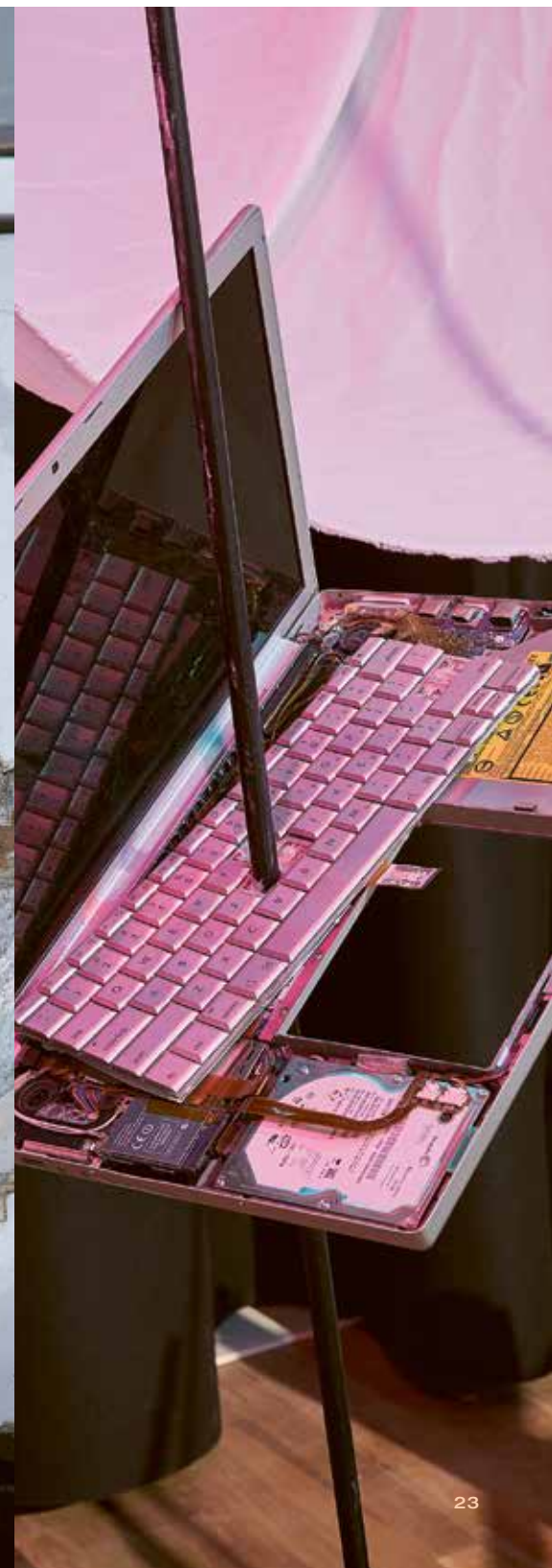
Otevřeli jsme druhý Bernard Bar. Jedná se o stylový značkový podnik v Brně – Komárově ve Svatopetrské ulici. Standardně nabízí šest druhů točeného piva Bernard, součástí je takzvaná Rotující pípa, na které se průběžně mění nabídka speciálů humpoleckého pivovaru.

HISTORY OF THE WORLD MATYÁŠ HOCHOLA

Stojí to, visí to, leží to, září to, svítí to. Co je to?
...od bájně Atlantidy, přes tajuplný Egypt, staré Řecko, ozvěny postmoderny až
po současnou krizi, trumpisty, sexisty a feministy, podivné Kelty,
tajemné Etrusky, korporátní design, automobilový průmysl nevyjímaje...
Tak to je ve zkratce a slovy autora obsah toho, co se obvykle nazývá výstava.

kurátorka
Petra Příkazská
foto
Jan Kolský

MATYÁŠ CHOCHOLA *1986, performer, sochař, kurátor, držitel Ceny Jindřicha Chalupického²⁰¹⁶
pojal své **DĚJINY SVĚTA** v královéhradecké Galerii moderního umění jako burleskní výpravou epopej. Flashback celými dějinami euroamerické kultury, která dnes prochází hlubokou krizí. Starý systém přestává fungovat, nový ještě není znám, natož akceptován. Celá výstava je dobrodružnou výpravou napříč dobou a prostorem nejrozličnějších kultur i komunit. Návštěvník se stává badatelem, Indiana Jonesem, tančícím trpaslíkem v černém vlgvamu, objevitelem egyptských hrobek. Chochola cíleně boří stereotyp západního materialistického pojetí „velkých“ dějin, které byly od doby osvícenství až donedávna vnímány jako jediný lineární příběh, v němž jedna událost následuje druhou a návraty nejsou možné. Stejně tak zavrhuje i souběžnost mnoha příběhů bez významu. Vše souvisí se vším a nic se neděje bez příčiny a vyššího smyslu. Amen

MATYASCHOCHOLA.CZ

SAHM

Sklenice pro značkové nápoje

Krok do sklářské huti je jako vstup do chrámu

František Janák | sklářský výtvarník

Potence českého sklářského školství, sklářské výroby a tvůrčí energie umělců tu stále je.

Hluboká zkušenost a respekt k tradici, rukodělný um a umělecká kvalita, poučen moderním uměním i bohatou pedagogickou činností v zahraničí a současně rostlý do genia loci Vysočiny – to vše je možné nalézt v tvorbě sklářského výtvarníka, malíře a pedagoga Františka Janáka, úzce spjatého s krajinou Podlipnicka.

Zdá se ti někdy o skle? Máš sklářské sny?

Na žádný skelný si nepamatuji. Jen když má přijít v noci bouřka a máme v peci sklo, tak se mi špatně spí, protože se bojím, aby nevypadl proud. Když výpadek trvá moc dlouho, tak se může stát, že sklo popraská, a to je malér.

Platí ještě ve světě české sklo a čeští sklářští výtvarníci za dobrou značku?

Ano a ne. Sklářství je hodně vrstevnatý obor, takže záleží na tom, jestli budeme mluvit o masové sériové výrobě, nebo o produkci malých a rodinných firem a studií, nebo o individuální umělecké tvorbě. Dekorativní sklo je komodita, která podléhá změnám vkusu a módy, takže výhodu mají firmy, které se umí rychleji přizpůsobit tržní poptávce. Některé menší firmy a studia, jakými jsou Lasvit a Ajeto na Novoborsku nebo firma Lhotský v Železném Brodě, si v současné době vedou opravdu výborně a dostávají skvělé zakázky na realizaci skleněných artefaktů do architektury po celém světě. Tady se jméno českého skla hodnotí určitě velmi vysoko. Trh s uměleckým sklem byl v době, kdy jsem končil na počátku osmdesátých let studium na UMPRUM, na svém vrcholu. V Evropě, Americe a v Asii existovaly desítky uměleckých galerií specializujících se na sklo. Konalo se mnoho výstav a soutěží. Řada movitých zákazníků se specializovala na umělecké

sklo a tak se dá říci, že pro absolventa ateliéru profesora Libenského nebyl problém se uživit tvorbou na volné noze. Kvalita prací českých sklářských umělců byla ve světě všeobecně vysoce oceňována.

Ale dnes je už konec tohoto boomu?

Jednoznačně. Ve světě nám vyrostla konkurence, ubylo galerií, které umělecké sklo nabízejí, ubylo výstav a přehlídek a také sběratelů zaměřených na sklo. Na druhé straně vzrostly náklady na výrobu skla. Nicméně potence českého sklářského školství, sklářské výroby a tvůrčí energie umělců tu stále je a stále ještě čeští skláři občas sklízejí ceny na výstavách a soutěžích. Základem je právě školství, které bylo ve světě ještě do nedávna vysoce ceněné a respektované. Záleží na nás, jestli dopustíme, aby jeho kvalita upadla natolik, že nebudou k máni odborníci, kteří by sklo uměli vyrobit, zpracovat, vystavit a prodat.

Nedochází také k tomu, že se sklářské umění zaměňuje s „designérstvím“?

Já jsem v poslední době alergický na způsob, jak se používá a zneužívá slovo design. Je to jako zaklínadlo. Když chce někdo podtrhnout, jak je něco dokonalé a perfektní, tak tvrdí, že je to „dizajnové“. A tak máme dizajnový nábytek, dizajnové sklo a bůhví co ještě. Co to proboha je, takové dizajnové sklo? Design je anglické slovo a znamená v překladu návrh, náčrtek, plán nebo vzorek. Tak jsem to slovo vždycky vnímal. Je to označení něčeho, co slouží jako předloha pro výrobu. Spojení dizajnové sklo mi nedává žádný smysl, je to ptydepe. Designem se ohání kde kdo a připomíná mi to dobu, kdy jsme za totáče toužili mít v ruce igelitku s nějakým zahraničním potiskem nebo obrázkem, což v nás jaksi zvráceně budilo pocit výjimečnosti. Dříve jsme měli

obor navrhování skla, ale na to by přeci dnes žádný rodič dítě nepřihlásil, že? Zní to moc obyčejně.

Vyrůstals v kamenickém kraji pod Lipnicí v padesátých a začátkem šedesátých let. Čím tě tato krajina vybavila? Nemyslím teď jen krajinný ráz, ale poválečnou atmosféru, skromné podmínky, fyzická práce doma?

Pamatuji se, že jsem jednou jako malý kluk našel v zastrčeném šuplíku na půdě takový papírový pořadač s přihrádkami a s popisky, kam se zastrkovaly za protektorátu potravinové lístky. Běžel jsem s tím za mamkou a babičkou a nechal si vysvětlovat, k čemu ty lístky byly potřeba. Já jsem se narodil jen pár let po válce, ale tohle pro mě už byla historie jakoby z Marsu. Přesto něco z válečné atmosféry, zvláště díky babičce, v životě a hospodaření rodiny dál pokračovalo. Zvláště jistá obava, aby bylo co jíst. Babička často říkala, když jsme v jejích očích něčím plýtvali, že „bysme měli zažít válku, abysme si věci víc vážili!“ Nejenom protektorát, ale i nutnost splatit dluhy za opravu rodné chalupy, která před válkou vyhořela, naučila členy naší rodiny žít opravdu velmi skromně, a to i po skončení války. Na vesnici bylo v té době zcela běžné, že s pracemi, podle svých schopností, pomáhaly také děti. Čekala na nás starost o domácí zvířata, nošení vody ze studny, mytí nádobí, štípání dřeva, „cpaní piliňáku“, což bylo velmi jednoduché a efektivní zařízení na zimní vytápění, sušení sena, sázení a sběr brambor, sklizení obilí a stavění panáků a mnoho dalších povinností. No a když nám rodiče nestihli zadat nějakou práci nebo úkol, tak jsme se „vypařili“ a celé dny trávil při hrách u rybníku, na hřišti nebo v lese.

A co klukovské bitky, sportování?

No jasně, klukovské rvačky mezi členy „gangů“

z různých vesnických čtvrtí, ježdění na kolech, hraní kuliček a fotbalu, v zimě to pak bylo bruslení na „šlajfkách“, což byly brusle, které se připevňovaly na boty pomocí klíčky, a jezdili jsme pomocí „vintů“, od kterých jsme se odráželi, a sjížděli okolní kopce na saních a na „vadičích“, což byly speciální boby, po domácku vyrobené ze tří starých bruslí a s řídít-ky. Návštěvy místního kina v hostinci U Muchů nás pak inspirovaly ke hrám na mušketýry a na indiány. Celý rok byl pak protkaný různými událostmi, jako byly zabíjačky, draní peří, Velikonoce, masopust, poutě, dožínky, posvícení, Vánoce a podobně. Občas na vesnici zavítali umělci, myslím, že z cirkusu Berousek, kteří na návis postavili vysoký, bíle natřený stožár, na kterém večer předváděli v závratné výšce úžasné a dech beroucí věci. Asi uprostřed toho stožáru pak bylo natažené lano, po kterém umělci chodili a jezdili na kolech. My jsme je pak nadšeně napodobovali lezouce po stromech a zavěšující se za nohy na větve a zpívaje si refrén melodické písničky, která artistické výkony provázela se slovy rége, rege, régé! Tyhle práce a hry nás vedly k pohybové a rukodělné šikovnosti, což oceňuji dodnes ve svých téměř sedmdesáti letech.

Tvůj otec i předci byli kameníci, tvrdě pracující s lipnickou žulou. Ovlivnil tě? Co si z této rodové tradice neseš? Je to citlivost k materiálu? Haptický prožitek? Pracivnost zaujetí?

Bezesporu vše. Velmi potřebné pro můj život bylo vidět rodiče, sousedy a řemeslníky pracovat a dívat se, jak se co dělá. Jednou jsem se celý den odbíhal dívat, jak nějaký malíř maluje rybník Obečák s husami. Fascinovalo mě, jak se z počáteční totální mazanice postupně stává realistický obraz. Byla to moje první zkušenost s živým uměním a chtěl jsem to taky umět!

Čím tě fascinuje práce se sklem? Je to materiál paradoxu – tvrdý a současně křehký...

Já jsem se stal odborníkem především v oblasti takzvaných studených technik, což je hlavně broušení skla, kterému se věnuji celý život. Postupně jsem se naučil i některé další techniky, k nimž patří například lití a tavení skla do formy. Existují sice speciální skla, která mají vysokou pevnost a i odolnost proti změnám teploty, ale většina skleněného materiálu, který používáme pro dekorativní a uměleckou práci, taková není. Proto s ním musíme zacházet opatrně a s respektem. O tomto materiálu a technologii zpracování člověk musí opravdu něco vědět a mě celý můj život inspiruje.

Zažil jsi ještě staré skláře ve sklárnách jak na severu Čech, tak na Vysočině, když jsi pracoval v provozu. Jaký byl svět těchto mistrů svého řemesla?

Pro mě každý krok do sklářské huti byl jako vstup do chrámu. Dodnes se cítím zvláště povznesený, když učitím vůni spáleného bukové dřeva

stoupajícího ze sklářských forem a pach dřevěných nástrojů uložených v nádobách s vodou.

Od roku 1975 jsi studoval vysokou školu UMPRUM v Praze u profesora Stanislava Libenského. Je zřejmé, že setkání s touto osobností bylo pro tebe zásadní, po stránce umělecké i lidské. Jak si na svého mistra vzpomínáš, co tě naučil, jak vás vedl?

Chodil jsem na vysokou školu uměleckooprůmyslovou ještě v době, kdy každodenní výuka v ateliéru začala v 8 hodin ráno. Až na výjimky jsme tam opravdu všichni byli. Celé dopoledne jsme v prvním ročníku kreslili a modelovali lebku a portréty. Od druhého ročníku jsme celé dopoledne kreslili figuru ve skutečné velikosti a ve čtvrtém a pátém ročníku jsme figuru malovali. Odpoledne pak navazovaly další teoretické předměty a přednášky, eventuálně další studium kresby. Šestý rok byl celý věnovaný diplomové práci a státním zkouškám. Pokud profesor Libenský neměl nějakou nutnou povinnost mimo školu, mohli jsme si být jisti, že přijde dopoledne na korekci. Když to někdy výjimečně nestihl, tak si prošel ateliér v polední přestávce, aby viděl, co jsme dopoledne udělali. Několikrát jsem ho tak „přistihl“. Z tohoto, dá se říci, drilu čerpám dodnes. Způsob, jakým nás profesor Libenský vedl, určitě sám převzal od svých učitelů Holečka a Kaplického, a to zcela určitě proto, že tomuto postupu věřil. Tento způsob výuky se nazývá akademický a je založený na studiu přírody. Se sklem jsme vlastně přišli do styku až na závěr každého semestru, kdy jsme měli vymezené „jen“ tři týdny na návrh a realizaci zadaného úkolu.

V polovině osmdesátých let jsi zaznamenal první mezinárodní úspěchy – tvoje vlastní sklářská tvorba byla oceněna na výstavách a expozicích v Německu a následně jsi byl pozván na letní sklářskou školu do USA (Pilchuck Summer Glass School poblíž Seattlu). Od té doby děláš svůj tvůrčí čas mezi vlastní sklářskou prací a pedagogickou činností (Finsko, Japonsko, Turecko, Spojené státy a tak dále). Čím se ti stalo vyučováním?

Ty cesty do zahraničí byly pro mě nesmírně zajímavé a poučné. Já jsem před prvním pozváním do Finska na University of Industrial Arts v Helsinkách vůbec neuvažoval o tom, že bych se chtěl stát učitelem. Druhá návštěva Finska a výuka na stejné škole mě dokonce utvrdila v tom, že žádným učitelem být nechci, protože jsem se tam dostal do vážného konfliktu s jednou arogantní studentkou a usoudil jsem, že něco takové opravdu nemám zapotřebí. Jako dospělý student jsem pak měl v roce 1989 možnost zúčastnit se kurzu českého umělce Jiřího Harcuby v letní sklářské škole v Pilchucku ve státě Washington v USA a poznat, jak se učí a vedou kurzy v Americe. Absolventi těchto jedno až třítydenních kurzů se domnívali, že se můžou za tak krátkou dobu stát sklářskými umělci. Drtivá většina z nich dokonce nikdy před tím se sklem nepracovala! Já

jsem si tehdy neuměl představit, že bych se jako učitel zúčastnil něčeho, čemu jsem nevěřil a čím jsem i trochu pohrdal. Časem jsem svého rozhodnutí trochu litoval, ale v devadesátých letech se objevila nabídka učit dva roky na sklářské škole TIGA v Tojamě v Japonsku, kterou jsem již neodmítl. Samozřejmě, že jsem měl obavy ze života v tak rozdílné a vzdálené zemi a také z toho, jak bude vypadat samotná výuka. Byl jsem ale mile překvapený. Japonští studenti (a to platí i o studentech z Číny a Koreje, které jsem měl možnost učit) mě překvapili svojí pracovitostí a obrovským respektem k osobě učitele. Škola byla oficiálně otevřená „jen“ od 9 hodin ráno do 5 hodin odpoledne, ale studenti tam zůstávali až dlouho do noci a do školy chodili pracovat i v sobotu a v neděli. Často jsem měl o půlnoci problém donutit studenty, aby odložili nástroje. Nechali se ze školy doslova vyhodit. Proto také vykazovala většina z nich, po pouhých dvou letech školení, vynikající výsledky. Není divu, že mě tam začala učitelská profese bavit.

S ženou Martinou, také sklářskou výtvarnicí, žijete dnes na rozhraní středních Čech a Vysočiny, v domě, kde máte svoji dílnu, brusírnu, ateliér i vzorkovnu. Jste jako malá tvůrčí, nezávislá komunita. Jak se vůbec dva tvůrčí snaší na jednom místě? Mluvíte spolu o tvorbě? Nebo se ovlivňujete spíš až konkrétní prací a tvary?

Znám umělecké dvojice, které spolu pracovat nemůžou a mají každý svůj oddělený ateliér. Na druhé straně znám celou řadu dvojic, které spolu tvoří a vzájemně se doplňují. Dvojice Brychtová – Libenský nebo Roubíčková – Roubíček. Spolupráce paní Brychtové s profesorem Libenským byla opravdu velmi unikátní, protože tito umělci vytvářeli plastiky ve velmi úzké součinnosti. Pracovali v neuvěřitelné harmonii. Výsledné dílo pak vlastně mělo dva autory. My s Martinou pracujeme jinak. Každý děláme svoje vlastní věci, které si také sami navrhujeme a modelujeme. Výtvarníci mají křehké ego a celkem přirozeně jen obtížně přijímají kritiku, obzvláště od někoho blízkého. Ono to opravdu není jednoduché říci svému milovanému partnerovi, že něco udělal špatně, aby se ho to příliš nedotklo. Upřímnost je nutná, ale musí se používat s taktem, aby toho druhého neodradila od další práce. Moje a Martiny myšlení je pochopitelně jiné, a tak se nemůžeme dívat na věci toho druhého jen svými očima. Musíme respektovat svoje světy a vnímat svoje odlišné vidění a citění. Naše spolupráce se pak zejména projevuje, když přikročíme k realizaci svých modelů ve skle. Formy na tavení skla děláme většinou společně. Na mně je pak naložení forem sklem, vypočítání a nastavení správné tavicí a chladicí křivky v peci a provést hrubé broušení utaveného skla. Martina realizuje finální rafinaci povrchu svých plastik pomocí diamantových nástrojů a já je pak na závěr dokončím opískováním. Nesmím opomenout, že Martina je také mým oblíbeným modelem pro malby aktů.

FRANTIŠEK JANÁK *1951

Sklářský výtvarník František Janák studoval v letech 1967–1971 na SUPŠ sklářské v Kamenickém Šenově, později na Vysoké škole uměleckooprůmyslové v Praze ve speciálním ateliéru profesora Libenského. Poté pracoval v pražském ÚBOKu jako návrhář. V letech 1995–1997 byl zaměstnán v Tojamském sklářském institutu – TIGA v Japonsku jako hostující profesor a v letech 2000–2001 jako hostující profesor na Rochester Institute of Technology – RIT v USA na fakultě School for American Crafts. Mezi lety 2006–2010 působil jako ředitel SUPŠ sklářské v Kamenickém Šenově. Vystavoval a účastnil se symposií takřka po celém světě. Je zastoupen v předních českých a světových uměleckých sbírkách a kolekcích. Realizace v architektuře: například vitráže pro kostel v Mistříně či objekt pro budovu opery v japonské Tojamě. S manželkou, sklářkou Martinou Janákovou, pracují ve Studiu Vedvou.

Ty máš aktuálně ve skle rozpracovaný cyklus tváří vysočinských bardů (Reynek, Kuděj, Hašek, Zrzavý...). Co tě tak fascinuje na lidské tváři a proč právě tihle blíženci?

Po letech jsem se na rodnou Vysočinu zase vrátil a uvědomil jsem si, kolik pozoruhodných

a zajímavých osobností se tu v mém okolí narodilo nebo zde zapustilo kořeny. Chci jim tím, že udělám jejich portréty, vzdát hold. Nedělám to na zakázku, dělám to pro sebe. Sklo je ve své podstatě studený materiál, udělat v něm portrét tak, aby studený nebyl, aby měl výraz, je opravdová výzva.

Cholera

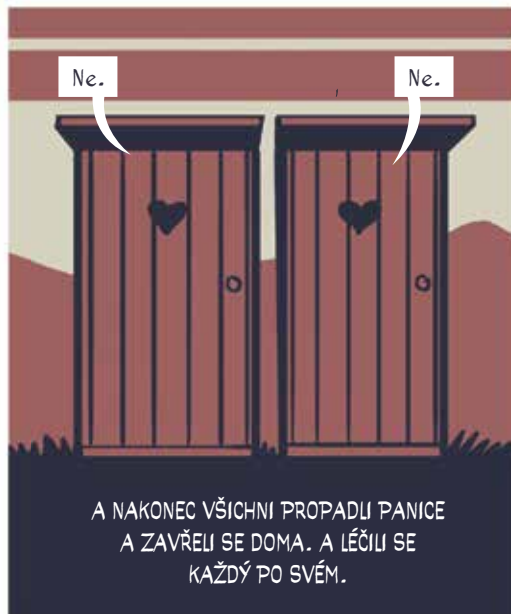
DAWSON CITY

NIKDO NEVÍ, ODKUD TO PŘIŠLO, ALE NAJEDNOU TO BYLO TADY. JEN TAK Z NIČEHO NIC, UPROSTŘED LÉTA. HOREČKA, ZIMNICE A HLAVNĚ STRAŠNÁ HORKA. NO PROSTĚ NĚJAKÁ CHOLERA.

NEJDŘIV SI Z TOHO VŠICHNI DĚLALI SRANDU. PAK SE HLEDAL VINÍK, KTERÝ TO K NÁM ZAVLEKL.

A NAKONEC VŠICHNI PROPADLI PANICE A ZAVŘELI SE DOMA. A LÉČILI SE KAŽDÝ PO SVÉM.

JÁ TŘEBA TÍM, ŽE JSEM SEKAL DŘÍVÍ. TEĎ HO MÁME NA DESET ZIM.

BLACK TO ZKOUŠEL PŘEPÍT SAMOHONKOU, ALE BYLO MU JEŠTĚ HŮŘ.

EMA SE KAŽDÉ RÁNO KOUVALA V LEDOVÉ ŘECE A MÁLEM SE UTOPIA.

NĚKDO SI PÍCHAL PETROLEJ.

NĚKDO SE DÍVAL DO SLUNCE.

NĚKDO SE BIČOVAL A MODLIL.

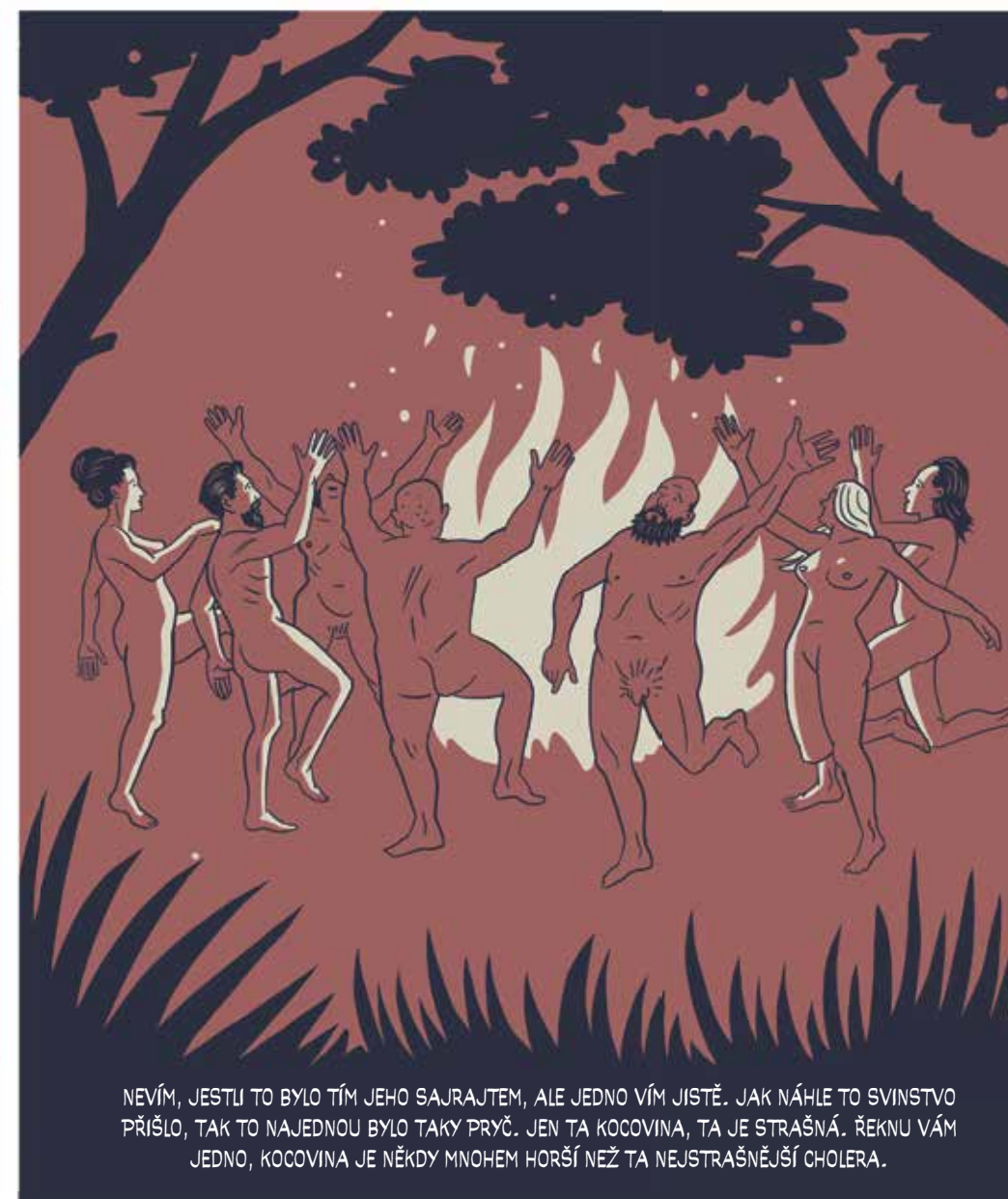
A PAK SE TU ZJEVIL STARÝ ESKYMÁK. VLASTNĚ SI CHTĚL JEN KOUPIŤ ZÁSOKY NA ZIMU.

ALE KDYŽ NÁS UVIDĚL, ZHROZIL SE! TAK S EMOU UVAŘILI LEKTVAR Z LIŠEJNÍKŮ A HUB.

A MY PAK CELOU NOC VŠICHNI TANČILI. A DĚLALI VĚCI, O KTERÝCH SLUŠNÍ LIDÉ NEMLUVÍ.

NEVÍM, JESTLI TO BYLO TÍM JEHO SAJRAJTEM, ALE JEDNO VÍM JISTĚ. JAK NÁHLE TO SVINSTVO PŘIŠLO, TAK TO NAJEDNOU BYLO TAKY PRYČ. JEN TA KOCOVINA, TA JE STRAŠNÁ. ŘEKNU VÁM JEDNO, KOCOVINA JE NĚKDY MNOHEM HORŠÍ NEŽ TA NEJSTRAŠNĚJŠÍ CHOLERA.

Včela základ života aneb Včelám dík

Země bez včel nepřežije v podobě, v jaké ji známe dnes.

Vyrůstal jsem s rodiči na Moravě, kde jsme měli velký dům a ještě větší zahradu vždy plnou krásných květin, vůní a všude přítomné lásky. Za jednoho letního dne jsem nad svou hlavou zaslechl zvláštní zvuk motorů. Tak zvláštní, že mě, dvanáctiletého kluka, okamžitě napadlo, že slyším a snad i vidím létající talíř. Blížil se blíž a blíž, zvuk motorů sílil a já tohle UFO fascinovaně pozoroval. Žádný paprsek mě ale dovnitř nevtáhl, ani se neobjevily schůdky, po kterých by sestoupil zelený mužiček, aby mě lákal dovnitř. Nic takového se nestalo, létající talíř dosedl na nedaleký malý stromek meruňky a já jasně viděl, že to jsou včely. Krásné a fascinující včely, které jsem odmalinka tak rád pozoroval na květech ovocných stromů.

Člověka umí změnit a plně zaujmout tak, že o nich chce vědět víc a víc. Nakonec moje studia směřovala napříč oborem včelařství, od základních dovedností, přes vědecké poznatky včetně aplikovaného výzkumu a uvádění produktů do praxe. Včely mě inspiroují dodnes a věřte nebo ne, často mi pomáhají řešit mnohdy složité pracovní, ale i soukromé věci. Když jsem měl poprvé možnost dát včelstvo na střechu obchodního centra v Praze, velmi rychle jsem pochopil další milník v mém životě. Dnes jsem lídrem střešních včelařů a náš klub má pořád včelo-vize a včelo-sny, co a kde bude ještě něco bzučet. Ale proč to všechno vlastně dělám?

Protože si uvědomuji, jak jsou včely pro nás všechny důležité. Bez jejich opylovací činnosti bychom se z této planety ztratili jako mnoho další živočichů. Ani flóra by bez kvetoucích, pylodárných a nektarodárných rostlin nebyla k užítku. Svět by se přiblížil k jednotvárnosti a jednobuněčnosti. Proto se taky rád věnuji propagaci oboru včelařství a nestydím se upozornit na všechny neduhy, které nás včelaře trápí. Suché období, které momentálně v Evropě panuje, lesy v proměnách a ničené kůrovcem či intenzivní zemědělství, které našim včelám nabízí pouze jednodruhovou polích, kde se navíc stále ve větší míře neuváženě používají chemické látky v podobě postřiků nebezpečných nejen pro včely, ale v konečném důsledku i pro lidi. Nebo globalizace trhu, kdy se k nám do Evropské unie dováží med kdovíjaké kvality a my jej kupujeme, aniž by nám došlo, že tím škodíme našim včelařům.

Hodně se teď mluví o viru, který dokázal obrátit svět na ruby a probudit v lidech velký strach o zdraví. Viry, bakterie nebo jiné mikroskopicky prfávé organismy momentálně trápí i včelstva a my jsme dokonce svědky jejich vymírání. Jediné, co včelař může vidět, jsou přenašeči v podobě roztočů, kteří sají včelám hemolymfu a živí se tukovým tělískem. Jméno roztoče je příznačné – varroa destructor. Kousne včelu nebo její dítě a živí se podobně jako parazit. Do kousance pak

vstupují viry, které včelu zabíjejí, a samozřejmě se šíří dál. Když včelař včas nezasáhne, nákaza má volnou plochu působnosti. Pokud v úlech v podletí a na podzim zůstanou pouze zásoby medu a žádné včely, včelstvo odešlo na věčnost a ztráty, které se dotýkají lidstva, jsou ohromné.

Zrovna dnes, když tento článek píší, je Světový den biodiverzity. Před dvěma dny pak byl přímo Světový den včel, který schválila Organizace spojených národů. Mysleme na to, že zdravé prostředí je plné rozmanitostí. A že země bez včel nepřežije v podobě, v jaké ji známe dnes. Stalo by se z ní pusté místo. Abychom tu mohli nadále žít s přírodou, kterou máme jistě rádi a kterou potřebujeme, musíme se k ní chovat odpovědně. Třeba tím, že budeme podporovat včely a včelaře, nebo ideálně sami chovat včely. Včela, to je totiž základ života, stejně jako za něj už zcela automaticky považujeme vzduch nebo vodu.

Tak včelám dík!

No tak, děcka, nezlobte

Věřte mi, nebo ne, ale nikdy jsem ženě nebyl nevěrný, a to spolu žijeme už přes čtyřicet let. Nepovažuji to za nějakou zvláštní zásluhu, považuju to za normální. To jsem se nemusel ženit. Fakt je ten, že možná má věrnost pramení jen z toho, že jsem se nikdy neocitl v situaci, kdy by se nevěra jevila jaksi samozřejmou. Kupříkladu v práci jsem nikdy nenarazil na opravdovou krasavici, která by o mě jevila zájem a snažila se mě svést. Příležitost se nenaskytla ani při cestování, navíc jsem s jedinou výjimkou cestoval vždycky se svou ženou. Nejsem člověk, který by nevnímal krásnou ženu či dívku, každou takovou sleduji, až mi žena vytýká, že na krásné mladé holky doslova civím. Ale pohled a čin jsou dvě velmi rozdílné věci.

Ne, nevěra mě nikdy nelákala. Vymýšlet si, zaplétat se do lží, mít strach, že se utajený poměr provalí, na to nemám nervy. Mám kamarády, kteří se s nevěrou dobře znají, a dokonce mi nevěří, že pro mě je to neznámá skutečnost. Obratně proplouvají životními peripetiemi a na jejich nevěry manželky

nepřijdou, nebo předstírají, že o nich neví, a tudíž nemusí nic podnikat. Složitě je to zejména v malých městech, kde se všichni znají. Jakmile se objeví podezření, není zejména tam takový problém nevěru odhalit. Zrádný je v souvislosti s nevěrou mobil, kde záletník neprojeví základní bezpečnostní přístup a zprávy od milenek okamžitě a důsledně nemaže. Právě mobil odhalil nevěru kamaráda Petra a výsledkem byly kufrы za dveřmi a stěhování k mamince, se kterou neměl zrovna dobré vztahy. Marrně se pokoušel ženě vše vysvětlit, aby se mohl vrátit domů, jenže ona tuhle zradu, jak ji nazývala, neskousla a později mu dělala problémy při setkáních s dětmi.

Velký expert na nevěru byl můj otec, který i v padesáti byl impozantní fešák a uměl to s ženami a s lidmi vůbec. Když jsem dospíval, měl otec zajímavé povolání – prodával obrazy malířů Vysočiny a jezdil s nimi po fabrikách a institucích, zejména ve dnech výplaty, a často bydlel v hotelích. Když mi bylo asi třináct, brával mě o prázdninách s sebou.

A když měl pocit, že už spím, vyplížil se z pokoje a noc strávil v jiném pokoji s nějakou novopečenou milovnicí umění nebo s hotelovou recepční.

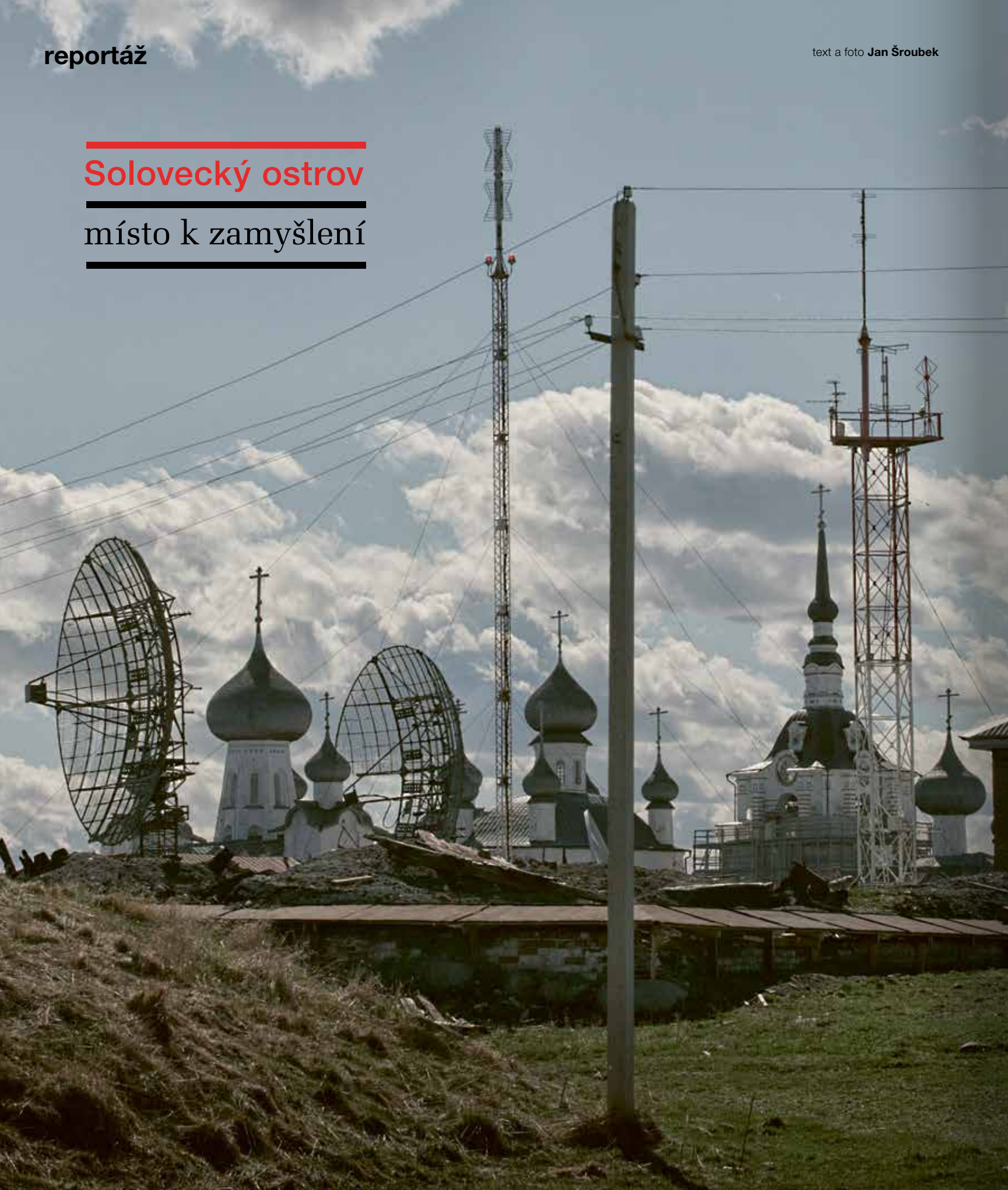
Jednou mě vzal na týdenní dovolenou a jezdili jsme po českých hradech. Už druhý den se k nám přidala sotva pětadvacetiletá učitelka a jezdila s námi. A otec se jako vždycky v noci vypařil. Toho se už nedalo nevěšmout, a tak jsem mu to řekl. Smál se a dodal, ať nic neříkám mamince, protože by jí to bylo líto. Spoléhal na mužskou solidaritu a já jsem si přál být mužem. Tak jsem aspoň učitelku urazil a skoro jsme se poprali. Otec zrovna vešel do pokoje a s úsměvem prohlásil – no tak, děcka, nezlobte.

Matce jsem samozřejmě nic neřekl, ale tentokrát to nestačilo. Zamilovaná učitelka zavolala k nám domů a byla tak rozrušená, že si neuvědomila, s kým mluví, a prohlásila, že nemůže bez otce žít. Matka zavěsila a já jsem se bál, že doma vznikne velká hádka, že dojde k rozvodu, ale matka otci nic neřekla.

-

Solovecký ostrov místo k zamyšlení

Jsou dny, kdy se nechce nikam jít. Venku prší, dešťové kapky ve větru tlučou do oken, olověná obloha nevěští žádnou změnu a z okapů se řítí proudy vody. Ani našeho psa by člověk ven nevyhnal. To je správný okamžik k tomu sednout si, otevřít láhev dobrého vína a trochu zavzpomínat. Probírám se svým fotografickým archivem a přicházím ke květnu roku 2009. Solovecké ostrovy. Jakže to vlastně tehdy bylo?

Se svým kamarádem Garikem a ještě s pár přáteli jsem vyrazil na dovolenou do Archangelské oblasti Ruské federace. Když jsem to říkal kolegům v práci, byl jsem označen za podivína. Ale já to mám rád, takovéhle destinace mě lákají. Náhorní Karabach či třeba romské osady v Bystranech na Slovensku či v Kaganu v Uzbekistánu, to je podle mého gusta.

Archangelská oblast je zajímavá a krásná. Sám Archangelsk nabízí řadu míst, kam je možno zajít. Překrásné je třeba nábreží Severní Dviny při západu slunce, určitě je nutné poznat klášter St. Artemie-Verkolského ve Verkole a samozřejmě, když už tady člověk je, musí navštívit proslulé Solovecké ostrovy v Bílém moři. Je několik způsobů, jak se tam dostat. Lodí z Bělomorsku či z Kemi v Karélii nebo z Archangelska letadlem. My jsme letěli letadlem z letiště Vaškovo. Je to malé letiště pro vnitrostátní lety na jihu Archangelska. Byli jsme velmi příjemně překvapeni, když na plochu přiroloval L-410 Turbolet, malé dopravní letadlo pro 19 osob české výroby. Hned jsme byli klidnější. Sympatické bylo, že nikdo nic neřešil, zavazadla do kabiny vpravo, lidé do kabiny vlevo, s připoutáním si nikdo hlavu nelámá, a jeden fanda létání dokonce stál po celou dobu cesty včetně startu a přistání za pilotem a sledoval zblízka jeho počínání. Byli jsme trochu zklamaní, že s námi neletěla žádná koza, ba ani slepice. Celkem klidný let trval asi padesát minut a už jsme přistávali na letišti Solovki. Zajímavé bylo, že přistávací dráha byla z ocelových profilů, neboť terén je tam velmi podmáčený a žádná betonová ranvej zde není. Vystoupili jsme z letadla a byli jsme zde, na Soloveckých ostrovech, o nichž jsme toho tolik slyšeli.

Solovecké ostrovy je souostroví v Oněžském zálivu Bílého moře. Celkem se skládá z asi sta ostrovů o celkové rozloze 347 km². Největší je Solovecký ostrov o rozloze 246 km², dále pak menší ostrovy Anzerský, Velká Muksalma, Velký zaječí ostrov a další. Jediná vesnice Soloveckij je právě na Soloveckém ostrově a žije v ní necelých devět set obyvatel, což je prakticky veškeré obyvatelstvo souostroví. Na ostrově je na pět set jezer, ze kterých je největší Rudé jezero v centrální části ostrova. Zajímavé je, že v jezerech je sladká voda, byť jsou v přímém sousedství s mořem. Velká část z nich je propojena kanály. Nejznámější místní památka je Solovecký klášter.

Jde o stavropigiální mužský klášter ruské pravoslavné církve. Stavropigiální znamená, že nepodléhá místnímu biskupství, ale přímo patriarchovi. Má velmi starou a pohnutou historii.

Založen byl v roce 1436 mnichy Germanem a Zosimou. V šestnáctém století se stal nejvýznamnějším kulturním, politickým a ekonomickým centrem bělomořského regionu. V roce 1538 sice původní dřevěný areál zcela shořel, avšak do konce šestnáctého století byl znovu vybudován prakticky v současné podobě, jen zvonice byla postavena ve století osmnáctém. Klášter měl stále větší ekonomickou moc, provozoval solivary a kovárny, těžil i slídu a železnou rudu, mniši a klášterní pracovníci rybařili a vedli sádky, získávali perly, lovili zvěř a pěstovali ovoce. Počátkem dvacátého století byl klášter modernizován, byla vybudována síť kanálů mezi jezery a provedena rozsáhlá meliorace, která dala vzniknout množství nových pastvin. V roce 1912 byla vybudována vodní elektrárna a klášter byl elektrifikován.

Za sovětské moci byl v květnu 1920 klášter oficiálně zrušen a v roce 1923 byl v jeho objektech zřízen jeden z prvních sovětských gulagů – Solovecký tábor zvláštního určení, kde byli internováni zločinci, političtí vězni a domnělí či skuteční nepřátelé sovětského režimu. V roce 1937 byl tábor přeměněn na vězení NKVD, které však bylo v roce 1939 zrušeno a klášter byl předán armádě. Gulagem a věznicí prošly desítky tisíc vězňů a tisíce z nich zde našly smrt.

K obnovení kláštera došlo v roce 1989, kdy byla na Soloveckých ostrovech oficiálně zaregistrována pravoslavná náboženská obec, a v roce 1992 byl historicko-kulturní komplex Soloveckých ostrovů zapsán na seznam světového dědictví UNESCO. Klášter začalo navštěvovat velké množství poutníků i turistů, vznikla odpovídající infrastruktura. Práce na rekonstrukci a navrácení historické podoby kláštera se rozeběhly s větší intenzitou, oprav se dočkaly také přidružené objekty jako pousťevny, kanály, hotely a další.

Ale zpět k naší cestě. Prošli jsme modrým dřevěným domečkem ven z letiště a došli se ubytovat do hotelu Solo na Kovalově ulici, kousek od letiště i od monastýru. Tady je vlastně všechno kousek. Hotel byl velmi solidní, včetně docela dobré restaurace. Pije se zde většinou pivo Baltika a není špatné. A k jídlu pelmeně, pirohy, boršč, naložené ryby, sýry, zelenina, chléb. Zajímavé je, že nikde na Soloveckých ostrovech neexistuje asfaltová nebo betonová cesta. Všude jen uježděná hlína, tu prášící, tu bahnitá. Jezdí tady převážně terénní vozidla a velmi populární jsou kola, protože ostrov je rovinný, s nejvyšším vrcholem Podnebesný – 80 metrů nad mořem.

Vesnice Soloveckij má své zvláštní kouzlo. Prošel jsem ji za tu dobu, co jsem tam byl, křížem krážem. Všude na vás vykukuje silueta Soloveckého monastýru, je tu řada dřevěných domů, které dávají místu svůj syrový půvab. A k tomu nejrůznější antény, odstavená stará auta a technika, polorozpadlé lodě, z jedné strany Bílé moře a z druhé Svaté jezero. Na ulicích psi a volně pochodující domácí zvířata. A místní lidé a také mnoho

mníchů, všichni jakoby ustaraní a zamračení. Není divu, život tady určitě není lehký. V zimě mrazy pod $-30\text{ }^{\circ}\text{C}$ a jen čtyři hodiny světla, v létě bílé noci a spousta komárů. S některými místními jsem se dal do řeči, živí je tu převážně turismus a poutnictví. Byl jsem pozván i k nim domů, jde o typické ruské bydlení, na stěnách koberce a svaté obrázky. Ale také pohostinnost, nikdy nechyběl čaj a stakan vodky. Obávám se ale, že tím stakanem řeší své problémy až příliš často. Nechtěl bych tam žít, ale jsem rád, že jsem tam byl. A že jsem měl možnost udělat i pár fotek.

Původně stála v nevelké obci nedaleko Jihlavy gotická tvrz, kterou postupně přestavěli na malý zámek. V osmnáctém století byla v barokním slohu postavena dvě nová křídla – západní a jižní. Začátkem devatenáctého století byl zámek klasicistně upraven a postupně se dostal do rukou nearistokratických majitelů. Od roku 1905 patřil místní židovské rodině Fischmanů. Ta o něj přišla za okupace a po válce jí nebyl navrácen pod záminkou, že majitel Fischman byl kolaborant, což u žida znělo absurdně. Přízeň ale nenašel ani u místních nežidovských obyvatel. Dědicové uspěli až ve složitém restitučním sporu po listopadu 1989, který se táhl několik let. Některé motivy ze života rodiny použila známá spisovatelka Radka Denemarková v knize Peníze pro Hitlera, za kterou v roce 2007 obdržela cenu Magnesia Litera. Odehrává se ve fiktivní obci Puklice, která s tou současnou – snad kromě některých postojů lidí – nemá nic společného. Autorka názvem vesnice chtěla naznačit, že v pohnuté době se mezi lidmi vytvořily pukliny.

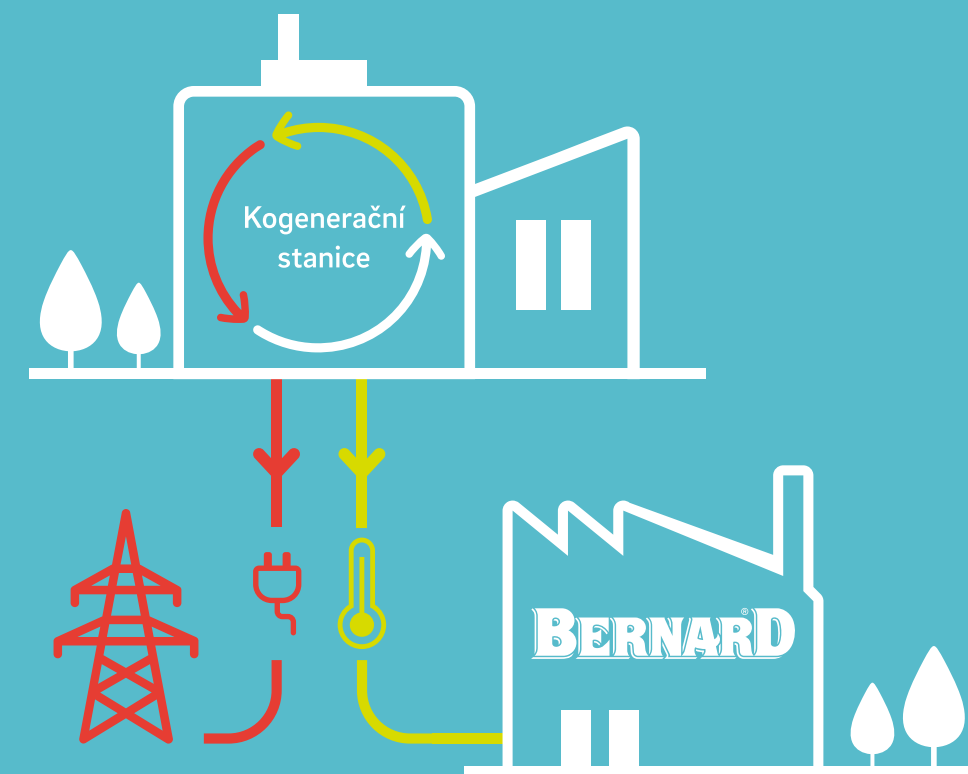

Zámek Puklice

Na energie jdeme úsporně

e-on

V každé firmě se dá na energiích ušetřit, jen najít tu správnou cestu. Například s Bernardem jsme se domluvili na výstavbě kogenerační stanice. Díky ní mají levnější teplo, kterým suší zásadní surovinu pro svoji výrobu, slad. Stanici provozujeme my, takže Bernard s tím má minimum starostí.

eon.cz/velke-firmy

Bernard on the beach

*Višeň
na chmelu*

*Švestka
na chmelu*

